

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

ȘERBAN CONSTANTINESCU

**ROMÂNIA ÎN RĂZBOIUL
PENTRU ÎNTREGIREA NEAMULUI
(1916-1918)**

MAREA UNIRE

Repere cronologice și comentarii

BUCUREȘTI

1998

MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

ȘERBAN CONSTANTINESCU

**ROMÂNIA ÎN RĂZBOIUL PENTRU
ÎNTREGIREA NEAMULUI
(1916-1918)
MAREA UNIRE**

Repere cronologice și comentarii

**BUCUREȘTI
1998**

ROMÂNIA ÎN RĂZBOIUL PENTRU ÎNTREGIREA NEAMULUI (1916-1918). MAREA UNIRE

Repere cronologice și comentarii

"Caracterul distinctiv al adevărului e sinceritatea".
MIHAIL EMINESCU

Primul război mondial a izbucnit în vara anului 1914, fiind rezultatul accentuării contradicțiilor, cu precădere economice, dintre cele două grupări militare din Europa - Antanta (Anglia, Franța și Rusia) și Puterile Centrale (Germania și Austro-Ungaria) - care urmăreau acapararea de noi surse de materii prime, stăpânirea a noi teritorii și bogății. Războiul a fost o luptă pentru întemeierea unei lumi noi, fiind precedat de organizarea de către marile puteri a unor armate și flote enorme. Confruntarea militară la care au participat 33 de state de pe cinci continente pe parcursul a 52 de luni a fost fără precedent în istoria omenirii ca amploare, arie de desfășurare și durată.

Desfășurarea conflagrației mondiale a coincis cu un avânt nemaîntâlnit al luptei popoarelor pentru eliberare națională, afirmarea tot mai puternică a voinței națiunilor asuprite de a se descătușa, de a trăi libere, independente și suverane. Se contura acum o orientare care va deveni coordonată fundamentală a evoluției mondiale în acest secol, caracterizată de refuzul politicii de dominație și dictat, proprie marilor puteri, de respingere a tendințelor hegemoniste ale acestora, opuse cursului de progres al istoriei.

Primul război mondial nu a constituit pentru România un mijloc, o cale, ci un prilej, o ocazie pentru afirmarea dezideratului național și pentru realizarea lui în contextul unor împrejurări favorabile luptei de eliberare națională a popoarelor aflate sub dominație străină. În aceste condiții aspirațiile națiunilor mici și oprimate erau astfel nu numai deosebite, dar diametral opuse scopurilor de anexiuni și acaparări de noi teritorii ale marilor puteri.

Caracteristic pentru situația politică a României era faptul că procesul de făurire a statului național unitar nu era încheiat. Unirea provinciilor românești aflate sub stăpânire străină (Basarabia, Bucovina și Transilvania) cu Țara Mamă constituia o sarcină națională, necesară și obiectivă.

Condițiile externe și interne au impus României, într-o primă fază, adoptarea neutralității armate, a expectativei (1914-1916). Această hotărâre a fost luată la 3 august 1914, în cadrul Consiliului de Coroană desfășurat la Sinaia, sub conducerea suveranului României, regele Carol I. Au participat la acest consiliu: principele Ferdinand, liderii conservatori: Th. Rosetti și P.P.Carp, foști prim-miniștri; I.I.C. Brătianu, prim-ministru în funcțiune; Al. Marghiloman, șeful Partidului Conservator; miniștrii liberali: Em. Porumbaru, E. Costinescu, dr. C. Angelescu, Al. Radovici, Alex. Constantinescu, V. Gh. Moțun, V. Antonescu, I.G. Duca, M. Pherekyde, iar dintre liderii conservatori: Ion Lahovary, I. C. Grădișteanu și conservatorii-democrați: Take Ionescu - șeful partidului, C. Dissescu și C. Cantacuzino-Pașcanu¹. Dezbaterile acestui Consiliu de Coroană s-au ținut la Castelul Peleş în sala de muzică a reginei Elisabeta. *“O tăcere mormântală. Aveam senzația că o mare greutate apasă peste noi și ne înăbușea. După un schimb de priviri mute regele Carol a rupt tăcerea. Era congestionat și vădit emoționat”*². În cuvântul său, Carol I, și-a manifestat dorința ca România să respecte tratatele ce o legau de Puterile Centrale. Regele a prezentat o casetă, care conținea tratatul încheiat în anul 1883 de către România cu Tripla Alianță, tratat care a fost reînnoit sub guvernele conduse de Lascăr Catargiu, D.A. Sturdza și Titu Maiorescu. Expunerea lui Carol I, cu toată autoritatea de care se bucura, nu a avut puterea de a convinge membrii Consiliului de Coroană. Participanții, cu

excepția lui P.P. Carp, s-au pronunțat pentru expectativă. Luând cuvântul, Președintele Consiliului de Miniștri, Ion I.C. Brătianu a precizat: *“Dacă este cu puțință în chestiunile de ordin secundar, a nu te preocupa de opinia publică, în ceasurile hotărâtoare ale vieții naționale, nu poți să treci peste ea. În ceasul de față nu poți face războiul decât când conștiința națională îl aprobă. Or, ea îl respinge”*³.

Dând dovadă de prudență, pentru a nu determina o reacție violentă din partea Germaniei și Austro-Ungariei, guvernul României s-a orientat spre încheierea unor acorduri diplomatice care să constituie garanții pentru statul nostru. Astfel, la 18 septembrie 1914, el a încheiat o convenție secretă cu Rusia, care - în schimbul neutralității binevoitoare a României - se angaja să se opună la schimbarea statu-quo-ului teritorial, fapt ce însemna o garantare a frontierelor românești de atunci. Totodată, Rusia recunoștea dreptul țării noastre asupra teritoriilor locuite de români aflate sub dominația Austro-Ungariei. De fapt, această convenție asigura libertatea de decizie și acțiune pentru eliberarea Transilvaniei și Bucovinei.

La 10/23 septembrie 1914, Ion I.C. Brătianu și șeful legăției Italiei de la București, baronul Fasciotti, au semnat un acord secret prin care guvernele celor două state se angajau să nu părăsească politica de neutralitate decât printr-un preaviz de 8 zile și să se informeze reciproc asupra evoluției evenimentelor și măsurilor ce trebuiau luate⁴. Acest acord a fost urmat de un altul, încheiat la 24 ianuarie/6 februarie 1915, tot cu caracter secret, cu o valabilitate de patru luni, în care se stipula că Italia și România vor acționa în comun în cazul unei agresiuni austro-ungare⁵.

La 27 septembrie 1914, după o domnie de 48 de ani, înceta din viață regele Carol I al României, căruia, dacă fiu nu i-a

fost prin naștere, i-a fost însă un suveran înțelept, echilibrat și autoritar. A doua zi, la 28 septembrie 1914 a depus jurământul noul rege, Ferdinand. Despre acesta, N. Iorga menționa că *“era pentru cei mai mulți un necunoscut și un neînțeles în seamă, pentru câțiva o taină, aproape pentru nimeni o siguranță”*⁶. Astăzi, având perspectiva timpului și reflectând asupra unor personalități de prim rang ca factori de decizie într-un eveniment atât de important, ca participarea României la războiul pentru întregirea neamului, se impune, ca fără părtinire, ele să fie prezentate în lumina adevărului istoric cu părțile lor luminoase și cu umbrele lor. În felul acesta trebuie evaluată și personalitatea regelui Ferdinand al României, german prin naștere și întreaga lui educație, descendent al Hohenzollernilor, una din familiile domnitoare cele mai reprezentative din Germania. În pofida acestor realități, regele Ferdinand, învingându-se pe sine, a împărțit soarta țării sale, acceptând ca România să lupte împotriva Austro-Ungariei și Germaniei. În concordanță cu aceste adevăruri istorice, putem aprecia că el a gândit și simțit româneste, înțelegând sensul și evoluția neamului nostru.

În întreaga țară, în perioada anilor 1914-1916, au avut loc mari manifestări la care majoritatea populației solicita intrarea în război alături de Antanta, cu scopul eliberării teritoriilor românești aflate sub stăpânirea Austro-Ungariei. Dezideratul unității naționale a încălzit sufletele celor mai largi categorii sociale de români și la București, Ploiești, Craiova, Turnu Severin, Caracal, Brăila, Iași și în alte localități au avut loc întruniri organizate de “Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor”, “Societatea Carpați” etc, în cadrul cărora au luat cuvântul personalități politice și culturale ca: Nicolae Iorga, Vasile Lucaciu, Nicolae Titulescu, Octavian Goga, Nicolae Filipescu, Take

Ionescu, Barbu Ștefănescu-Delavrancea și alții. Astfel, la o întrunire care a avut loc la București, în sala Dacia, la 15/28 februarie 1915, organizată de "Liga pentru unitatea politică a tuturor românilor", luând cuvântul, Take Ionescu a rostit unul din cele mai însuflețitoare discursuri în favoarea unității naționale. Susținând ideea participării României la primul război mondial alături de puterile Antantei, arăta necesitatea ca întreaga țară să adere la această politică. "Nu este vorba... ca să trăim într-o Românie mai mică sau mai mare. Toate pot să iasă din războiul acesta, un singur lucru nu poate să iasă: să rămână lucrurile cum au fost"⁷. Edificator pentru starea de spirit care domina în țară este și discursul ținut la Ploiești, la 3 mai 1915, de către Nicolae Titulescu, care arăta: "România nu poate fi întreagă fără Ardeal. Ardealul e leagănul care i-a ocrotit copilăria, e școala care i-a făurit neamul, e farmecul care i-a susținut viața... Ardealul nu e numai inima României politice; priviți harta: Ardealul e inima României geografice! Din culmile ei izvorăsc apele care au scaldat românismul în istorie..."⁸.

În perioada celor doi ani de neutralitate - 1914-1916 - guvernul condus de I.I.C. Brătianu a dat dovadă de mult tact politic și de o deosebită abilitate, păstrând tăcerea asupra acțiunilor pe care le va întreprinde România. Politica promovată constituia expresia unei atitudini de mare responsabilitate pentru viitorul țării și neamului, în condițiile în care statul nu beneficia de garanții ferme din partea Antantei, orice intervenție armată putând să-i pericliteze independența și chiar existența⁹. Cu toată situația dificilă în care se afla, premierul român a probat fermitate și dibăcie politico-diplomatică, perseverând pentru încheierea unei convenții politice și a unei convenții militare, care să stipuleze cu claritate condițiile în care România putea intra în război, obiectivele urmărite și modalitățile colaborării.

4/17 august 1916. Se încheie la București Tratatul de alianță între România și Puterile Antantei.

*“Era în dimineața zilei de 4 august 1916, la ora 11, pe o căldură tropicală. Ca să nu se poată afla nimic, nu s-a petrecut la Brătianu acasă, unde obișnuia să primească pe toți diplomații, ci în casele lui Vintilă Brătianu din str. Țăranilor. Cuvântul de ordine a fost ca toți să venim pe căi deosebite și pe jos...”*¹⁰. La semnarea acestui tratat au participat cinci persoane: Ion I.C. Brătianu, Vintilă Brătianu, Constantin Diamandy, I.G. Duca și ministrul Rusiei la București, Stanislav Poklewsky-Koziel. Acesta a adus cinci exemplare ale Convenției politice și Convenției militare, care *“din dorința păstrării unui desăvârșit secret toate exemplarele fuseseră scrise de mână”*¹¹ și urmau să fie semnate. La prezentarea lor purtau semnăturile reprezentanților Franței, Angliei și Italiei la București. Cel dintâi a semnat reprezentantul Rusiei și apoi Ion I.C. Brătianu, fapt ce însemna angajarea României în război alături de Aliți¹².

Acest tratat stipula: garantarea integrității teritoriale a României în frontierele existente la data respectivă; România se angaja să declare război și să atace Austro-Ungaria; cele patru puteri europene recunosc României “dreptul de a anexa teritoriile monarhiei austro-ungare” stipulate și determinate de art. 4, adică ținuturile locuite de români - Transilvania, Banatul și Bucovina¹³; statele semnatare se angajau să nu încheie pace separată sau generală *“decât în unire și în același timp”*¹⁴.

La acest tratat s-a anexat și o Convenție militară care prevedea: România se obliga să declare război Austro-Ungariei cel mai târziu la 15/28 august 1916 (la opt zile după ofensiva declanșată de Aliați la Salonic); Rusia se angaja să atace pe tot frontul austro-ungar cu scopul de a ușura operațiile militare ale armatei române și totodată la data mobilizării armatei române, să trimită în Dobrogea trei divizii pentru a coopera cu armata română în cazul unui atac al Bulgariei; flota rusă trebuia să asigure apărarea portului Constanța și să se opună la orice pătrundere pe Dunăre a navelor Puterilor Centrale; Franța, Anglia, Rusia și Italia se obligau să furnizeze țării noastre muniții și material de război, punându-i la dispoziție și personal tehnic necesar pentru pregătirea acestora în România¹⁵; armata română va avea reprezentanți atașați pe lângă cartiere generale aliate și invers¹⁶.

Încheierea Tratatului de alianță a României cu Puterile Antantei poate fi apreciată ca un succes al diplomației noastre, deși nu constituia o certitudine că dezideratul de unitate națională se va împlini.

14/27 august 1916. În dimineața acestei zile, regele Ferdinand a convocat la Palatul Cotroceni, Consiliul de Coroană, unde s-a hotărât intrarea țării noastre în război împotriva Austro-Ungariei.

La această hotărâre istorică pentru destinul României au participat miniștrii: Ion I.C. Brătianu, Emil Costinescu, Em. Porumbaru, Al. Constantinescu, V.G. Morțun, Al. Radovici, I.G. Duca, Dr. C. Angelescu, Victor Antonescu; președintele Camerei - M. Ferechide, vicepreședintele Senatului - C.F. Robescu; foștii prim-miniștrii: Theodor Rosetti, Petre P. Carp, Titu Maiorescu; șefii de partide: N. Filipescu, Take Ionescu, Al. Marghiloman; foștii președinți de Cameră: Constantin Olănescu și C. Cantacuzino-

Pașcanu. A prezidat regele Ferdinand, având în dreapta sa pe principele moștenitor Carol¹⁷.

Șeful guvernului Ion I.C. Brătianu a explicat poziția cabinetului său și cauzele care l-au determinat să hotărască intrarea țării în război: *"Într-o vâltoare ca aceea a actualului război, în care harta lumii se prefacă, o țară ca a noastră, o țară cu aspirațiuni naționale nu poate să rămână până la capăt de o parte fără să-și compromită definitiv tot viitorul. Prin urmare, se impune să ieșim din neutralitate. Pe de altă parte, având drept ideal unitatea națională, suntem datori să urmărim realizarea lui, căci cine știe dacă, în decursul veacurilor, vom mai găsi un prilej atât de prielnic ca cel de azi. Iată de ce nu putem să mergem decât alături de aliați și în contra Puterilor Centrale"*¹⁸.

Regele Ferdinand, sub presiunea evenimentelor a trăit în august 1916 o profundă dramă sufletească acceptând intrarea în război alături de Antantă. El a fost conștient că această hotărâre a sa va fi aspru sancționată de rudele din Germania. Numele său a fost șters dintre membrii familiei de Hohenzollern; la Sigmaringen, rudele sale au instituit doliul ca și cum ar fi murit, fratele mai mare l-a declarat trădător, iar împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea, i-a retras ordinul casei de Hohenzollern¹⁹.

I. G. Duca, referindu-se la desfășurarea Consiliului de Coroană din 14/27 august 1916, relatează: *"... Când regele, cu ochii roșii și zguduit încă de emoție, a ieșit din Consiliu și a trecut în camera lui de lucru, a dat de bătrânul său camerier, Neuman... De îndată ce l-a văzut, regele i-a zis: <Neuman, să știi că în interesul țării al cărei rege sunt, am trebuit să trag spada împotriva țării mele de origine>"*²⁰.

În după amiaza zilei de 14 august 1916, într-o atmosferă de mare entuziasm, care definea starea de spirit a

populației din România, s-a decretat mobilizarea armatei.

Forțele mobilizate de către România au reprezentat din punct de vedere numeric 15% din întreaga populație a țării, totalitatea populației bărbățești între 18-45 ani, respectiv 1.083.000 oameni. Cifra este extrem de ridicată și sugerează caracterul național al războiului. Efectivele armatei române la data mobilizării au fost de 833.758 - trupă și circa 18.000 ofițeri, grupați în 23 de divizii de infanterie și două divizii de cavalerie, cu încadrare și dotare inegale²¹.

Unitățile armatei române din august 1916, cu toate eforturile notabile ale guvernului în anii neutralității, cu scopul de a-i ridica capacitatea de luptă prin înzestrarea și dotarea cu tehnică militară modernă, prezenta o evidentă inferioritate față de dotarea inamicului, cu precădere în artilerie grea, mitraliere, aviație. Toate acestea vor avea consecințe tragice în derularea operațiunilor militare ale armatei române în toamna anului 1916.

În prima parte a campaniei din anul 1916 un batalion dispunea de²²:

Tabelul 1

	Mitraliere	Aruncătoare de mină	Guri de foc	Din care grele
Armata română:	0-2	0	3-4	0-0,5
Armata I austro-ungară	6	2	6	1
Armata IX germană	6-8	4	6-7	1-1,5

În seara zilei de 14/27 august 1916, la ora 20,45, Edgar Mavrocordat, ministrul țării noastre la Viena, a prezentat la Ministerul de Externe al Austro-Ungariei, declarația de război a

României, în care printre altele se menționa: "*România departe de a uita legăturile de sânge cu românii supuși monarhiei austro-ungare, a putut constata că speranța ce ne puseserăm pe adeziunea noastră la Tripla Alianță a fost înșelată. În cursul unei perioade de mai bine de 30 de ani, românii din monarhie nu numai că n-au văzut niciodată introducându-se vreo reformă de natură a le da cel puțin o speranță de satisfacție, dar, din contră, au fost tratați ca o rasă inferioară și condamnați să sufere apăsarea unui element străin...*"²³.

Armata română a pătruns în Transilvania prin 18 puncte, rezistența inamicului la graniță fiind înfrântă cu rapiditate. Această ofensivă a fost executată de Armatele I-a, II-a și a IV-a. Armata I-a, aflată sub comanda generalului Ion Culcer, se întindea de la Calafat până la izvoarele Argeșului; Armata a II-a de sub comanda generalului Alexandru Averescu, ocupa frontul de la izvoarele Argeșului până la zona Vrancei; Armata a IV-a sau de Nord, sub comanda generalului Constantin Prezan, ocupa Carpații Moldovei, făcând în regiunea Dornei joncțiunea cu armata rusă²⁴.

În noaptea de 14 spre 15 august 1916, în zona Bran, în schimbul de focuri cu unitățile austro-ungare, cade eroic la vama Giuvala, ajutorul comandantului Regimentului 30 "Muscel" - locotenent-colonelul Gheorghe Poenaru-Bordea. "*Era prima jertfă pe care fiii neamului o dădeau pentru o cauză sfântă. Prima durere din miile și miile care aveau să-i urmeze...*"²⁵.

16/29 august 1916. Armata noastră intră în Brașov, fiind întâmpinată cu mare entuziasm de populația românească. Publicația "Gazeta Transilvaniei" din 7 septembrie 1916, menționează: "*Armata românească pășind pe pământul sfânt pe care răsună de veacuri graiul neamului obijduit, nu a venit cu gând*

de dușmănie împotriva oamenilor de orice lege și orice neam... ci, dimpotrivă, însuflețită de cele mai frățești sentimente pentru tot norodul pașnic”.

17/30 august 1916. Germania declară război României.

18/31 august 1916. Armata bulgară atacă în Dobrogea prin surprindere, elemente înaintate ale armatei române.

19 august/1 septembrie 1916. Bulgaria și Turcia declară război României. În aceste condiții înaintarea armatei române în Transilvania nu mai putea avea amploarea ofensivă din primele zile, fiind necesar ca importante forțe să fie retrase din această zonă pentru a întări dispozitivul de sud al frontului. Sub influența acestor evenimente - ofensiva germano-bulgară în sud - comandamentul român a dat ordin telegrafic de oprire a *“ofensivei generale din Transilvania”*²⁶.

Astfel, România se găsea într-o situație extrem de dificilă, fiind în stare de război, pe două fronturi, cu patru state: Austro-Ungaria, Germania, Bulgaria și Turcia. La agravarea situației contribuia și faptul că Alianții nu și-au respectat angajamentele asumate (declanșarea ofensivei armatei ruse în Galiția și a Alianților pe frontul de la Salonic).

La comanda trupelor bulgaro-germano-turce, amplasate în zona Dunării și a Dobrogei de sud, a fost numit, la 15/28 august 1916, feldmareșalul August von Mackensen, una din gloriile armatei germane, *“omul inițiativelor îndrăznețe, a lovirurilor brutale, a bătăliilor date fără nici o cruțare de vieți omenești”*²⁷.

19 august/1 septembrie - 24 august/6 septembrie 1916. Bătălia de la Turtucaia. În această bătălie armata noastră a suferit o mare înfrângere din partea trupelor germano-bulgare;

bilanțul bătăliei evidențiază un dezastru pentru armata română, care a înregistrat pierderi evaluate la 6.000 morți și răniți, iar 28.000 de militari au fost făcuți prizonieri²⁸. Cauzele acestei înfrângeri, care a constituit un puternic șoc pentru opinia publică din țară, s-au datorat slăbiciunilor proprii: concepția învechită și depășită de a închide o grupare militară numeroasă într-un loc izolat, fără posibilitate de retragere și căi de aprovizionare, lipsa cooperării cu alte unități; organizarea defectuoasă a apărării de către factorii de conducere locali ai trupelor, inexistența legăturilor între comandamente etc.

23 august/5 septembrie 1916. Unitățile armatei române din grupul "Cerna", comandate de generalul Ion Dragalina, intră în Orșova; s-a obținut controlul asupra navigației pe Dunăre în zona respectivă, acțiune care a avut consecințe negative pentru aprovizionarea trupelor germano-bulgare ce acționau în zona Oltenița, Silistra, Rasova.

26 august/8 septembrie 1916. Trupele române evacuează localitatea Silistra, amenințată în urma înfrângerii de la Turtucaia.

27 august/9 septembrie 1916. Armata noastră obține victoria în bătălia de la Șelimbăr (la sud est de Sibiu) împotriva trupelor austro-ungare.

1/14 septembrie - 9/22 septembrie 1916. Lupta de la Merișor-Petroșani, unde trupele noastre copleșite de superioritatea numerică a unităților germano-austro-ungare sunt obligate să se retragă pe linia de frontieră.

2/15 septembrie 1916. S-a desfășurat la Periș, consiliul Marelui Cartier General al armatei române; s-a hotărât modificarea planului de acțiune al armatei impunându-se punctul de vedere al generalului Alexandru Averescu în sensul că, întregul

efort să fie îndreptat în sud, ca o consecință a dezastrului de la Turtucaia. În acest sens s-a declanșat pregătirile pentru o ofensivă pe frontul de sud, acțiune care este cunoscută sub numele de operația de la Flămânda, după numele locului de trecere peste Dunăre (cca. 25 km. nord-est Giurgiu)²⁹.

3/16 septembrie 1916. Se declanșează ofensiva unităților germano-bulgaro-turce în sudul Dobrogei pe linia Rasova-Cobadin, Topraisar-Tuzla, care este respinsă de unitățile româno-ruse la 8/21 septembrie.

12/25 septembrie 1916. Aviația germană bombardează din nou orașul București. O formație de cinci avioane germane, de tip TAUBE, au aruncat asupra orașului București 30 de bombe în mai puțin de cinci minute. *"Mulțimea curioasă și imprudentă privea, strânsă în grupuri mari în piețe și pe străzi. Bombele făcuseră un adevărat masacru: 485 de morți și mai mult de 1.000 de răniți... Erau locuitori uciși pe stradă pe când mergeau la ocupațiile lor pașnice, erau copiii surprinși în jocurile lor nevinovate..., erau bolnavi și răniți asasinați în paturile lor de suferință din spitalele apărate de semnul sfânt al Crucii roșii"*³⁰.

Armata română pornește o puternică ofensivă în sectorul Jiului: trupele noastre eliberează orașul Petroșani.

18 septembrie/1 octombrie - 22 septembrie/5 octombrie. Operațiunea de la Flămânda - o încercare de contraofensivă a armatei române în Dobrogea, condusă de generalul Alexandru Averescu. La propunerea lui Alexandru Averescu, la sud de București, la Dunăre, îi este pusă la dispoziție cea mai puternică forță militară ce s-a încredințat unui general român în întreg războiul: 17 divizii, din acestea, 10 divizii (șase române și patru ruse) formau armata de Dobrogea și 7 divizii formau Armata a III-a Dunăre. Lucrările pregătitoare pentru

executarea acestei ofensive pe frontul de sud, care a dat naștere operației de la Flămânda au durat 15 zile și s-au efectuat în cel mai mare secret.

Acțiunea militară de la Flămânda a început sub cele mai promițătoare auspicii în dimineața zilei de 18 septembrie 1916, când toate obiectivele fixate trupelor române au fost atinse, o parte a unităților noastre fiind trecute pe malul drept al Dunării. La comandamentul germano-bulgar, condus de generalul Mackensen, surpriza a fost totală. Îndrăzneța lovitură părea menită să schimbe deodată soarta războiului nostru pe frontul de sud, așa de vitregă până atunci. Declanșarea unei puternice furtuni însoțită de ploii torențiale, care au făcut impracticabile drumurile în zonă, bombardarea podului ca și aglomerarea trupelor românești de pe malul stâng al Dunării de către monitoarele austro-ungare, au fost factori care au determinat agravarea situației. Generalul Alexandru Averescu a apreciat că executarea mai departe a programului stabilit este imposibilă, impunându-se în aceste condiții modificarea lui. Propunerile sale, înaintate Marelui Cartier General al armatei române, care se afla la Periș, sunt însușite dându-se ordin de încetare a ofensivei, retragerea trupelor pe malul stâng al Dunării și strângerea podului. Deși operațiunea de la Flămânda s-a încheiat fără rezultatul scontat ea s-a evidențiat ca o acțiune ingenioasă, judicios concepută de generalul Averescu, capabilă, dacă ar fi reușit, să schimbe soarta frontului în această zonă.

20 septembrie/3 octombrie 1916. Se declanșează o puternică ofensivă de către trupele germano-austro-ungare în fața căreia armata noastră este nevoită să se retragă pe toate fronturile.

24 septembrie/7 octombrie 1916. Se desfășoară bătălia din zona Brașov; trupele române se retrag și ocupă poziții pe crestele Carpaților. În timpul acestor lupte a avut loc unul dintre cele mai dramatice evenimente ale războiului; în dreapta gării Bartolomeu situată în nord-vestul Brașovului, a fost decimată o companie românească din Regimentul 24 Tecuci. Au căzut eroic 168 de militari, uciși mișelește, căci fiind încercuiți, după toate legile războiului trebuiau făcuți prizonieri³¹. Tranșeea morții de la Bartolomeu a fost transformată într-un impresionant lăcaș de veci al eroilor, unde printre brazde de flori și poteci îngrijite, o aliniere de morminte de piatră și un monument impunător, marchează locul unde zac osemintele companiei jertfite, care va străjui de-a pururea în jurul Brașovului românesc³².

28 septembrie/11 octombrie - 14/27 octombrie 1916. Se desfășoară prima bătălie de la Oituz; armata română condusă de generalul Eremia Grigorescu, oprește înaintarea inamicului. Valea Oituzului constituia un punct strategic, deoarece pătrunderea inamicului prin acest sector ar fi dus la ocuparea singurei saline care mai aproviziona țara și a zonei petrolifere din această regiune, unica sursă de carburant a armatei, care nu căzuse în mâna dușmanului. Generalul Eremia Grigorescu nu s-a mulțumit ca forțele de sub comanda sa să rămână numai în defensivă, ci declanșează atacuri și contraatacuri asupra unor forțe de trei ori mai numeroase decât ale sale, reușind în cele din urmă să fixeze o linie a frontului cu o stabilitate constantă. Tenacitatea manifestată în timpul luptelor, cu precădere a Diviziei 15 Infanterie în fruntea căreia se afla generalul Eremia Grigorescu - sub deviza "*Pe aici nu se trece!*" - a determinat ca marea unitate să fie denumită "Divizia de fier".

30 septembrie/13 octombrie - 10/23 octombrie

1916. Bătălia de la Predeal; trupele germane și austro-ungare nu pot străpunge frontul în direcția Văii Prahovei. Inamicul a folosit în această bătălie forțe numeroase, care au dispus de o puternică artilerie și a reușit după 12 zile de lupte sângeroase soldate cu pierderi importante, să împingă linia apărării noastre numai cu 4 km. mai la sud, pe o nouă poziție foarte puternică. În concluzie, bătălia s-a încheiat cu un eșec pentru inamic, care nu a putut penetra apărarea trupelor române. Referindu-se la aceste lupte de la Predeal, care au evidențiat eroismul și spiritul de jertfă al ostașilor români, Constantin Kirițescu menționează: "*Călătorule, care de pe ferestrele vagonului privești zidurile înnoite ale gării Predeal și te bucuri că ai scăpat de plictisitoarea de altă dată viză a pașaportului și a bagajelor, gândește-te, că pentru această ieftină plăcere, vieți de flăcăi tineri s-au sfârșit în chinuri printre aceste ziduri, că sânge a stropit pereții și a curs șiroaie pe pietrele peronului pe unde lumea calcă acum grăbită și nepăsătoare. Reculege-te și închină-te smerit. Gara Predeal nu mai este o gară de hotar; ea este pentru ROMÂNII un templu al celor mai curate jertfe*"³³.

30 septembrie/13 octombrie - 15/28 noiembrie

1916. Trupele germane și austro-ungare declanșează ofensiva în direcția Bran-Rucăr-Dragoslavele-Câmpulung. Ocuparea pasului Bran creaa comandamentului inamic două variante de ordin strategic:

a. se deschidea drumul prin Dragoslavele-Stoenești spre Târgoviște, situație în care erau întoarse pozițiile noastre de la Predeal, forțând astfel drumul cel mai scurt spre București.

b. ocuparea orașului Câmpulung deschidea drumul spre Pitești³⁴.

Corpul 1 armată german, comandat de generalul von Morgen, va întâmpina în această bătălie o rezistență deosebită din partea trupelor române din componerea Armatei a II-a, comandată de generalul Alexandru Averescu. În realizarea acestei îndârjite apărări, un rol deosebit l-au jucat calitățile soldatului român, capacitatea sa de rezistență neobișnuită față de privațiunile războiului, puterea sa de sacrificiu, rezultată din dragostea de patrie și neam.

Într-un moment dramatic al bătăliei, când inamicul a ocupat pantele nordice ale muntelui Mateiaș și se afla la numai 8 km. de Câmpulung, înaintarea sa a fost oprită de rezistența eroică a Regimentului 70 Infanterie, format din musceleni; aceștia au intrat în luptă chiar din prima zi pentru a-și apăra satele, munții și văile lor³⁵. De remarcat și aportul populației locale, care a sprijinit acțiunile trupelor române în zilele grele ale luptelor din zona satului Dragoslavele și a muntelui Mateiaș³⁶. *“În special femeile, mândrele muscelene, au asigurat aprovizionarea trupelor conducând convoiuri întregi, adeseori până sub focul inamicului”*³⁷. Ruperea frontului pe valea Jiului (4 noiembrie 1916) și pierderea “Bătăliei Bucureștilor” (16-20 noiembrie 1916) au determinat retragerea armatei române din această zonă.

Ca o mărturie a recunoștinței față de înaintași, nu departe de orașul Câmpulung Muscel, mai precis la poalele muntelui Mateiaș, pe un pinten de calcar situat la cumpăna dintre valea Argeșului și a Dâmboviței, s-a ridicat o construcție monumentală, în piatră, impresionantă atât prin poziția ce o ocupă, cât și prin arhitectura-i sobră, asemănătoare unei fortificații medievale, care a intrat în conștiința posterității sub numele de “Mausoleul de la Mateiaș”³⁸.

3/16 octombrie 1916. Sosirea în România a Misiunii militare franceze, condusă de generalul Henri Mathias Berthelot. Aceasta era formată din militari capabili cu o experiență de doi ani a războiului modern. Au fost repartizați în calitate de consultanți și instructori pe lângă toate comandamentele armatei române: Marele Cartier General Român, corpuri de armată, divizii, regimente de infanterie și artilerie grea, unități de aviație etc. S-au aflat și în centrele de instrucție ale armatei române, în calitate de consilieri în problemele de instruire, organizare și operațiuni militare.

În componerea Misiunii militare franceze au fost 277 ofițeri, 37 piloți și observatori aerieni, 88 medici, farmaciști și veterinari, 4 ofițeri de marină și 8 ofițeri de intendență, precum și un număr de 1.150 grade inferioare și soldați, printre care numeroși specialiști³⁹.

Misiunea militară franceză a contribuit la refacerea armatei române, mulți dintre componenții săi luptând și jertfindu-se alături de ostașii noștri în confruntările cu inamicul, bucurându-se de stimă și recunoștință din partea noilor săi aliați.

6/19 octombrie - 8/21 octombrie 1916. Trupele germano-bulgare declanșează o puternică ofensivă în Dobrogea, încheiată cu străpungerea frontului româno-rus.

9/22 octombrie 1916. Orașul Constanța este ocupat de armatele germano-bulgare.

10/23 octombrie - 16/29 octombrie 1916. Se desfășoară prima bătălie de la Jiu, care a început printr-o puternică ofensivă a trupelor germane și austro-ungare. Unitățile românești ale Diviziei a 11-a, comandată de colonelul Cocorăscu, din componerea Armatei I-a la comanda căreia se afla generalul Ion Culcer, deși au opus o rezistență dâră, au fost obligate să se

retragă pe noi poziții. Și cu acest prilej s-a evidențiat că lipsa artileriei de munte și de câmp, ca și a unor trupe de rezervă, au constituit factori determinanți ai retragerii noastre. Generalul Ion Culcer a decis ca în condițiile create de ofensiva inamică, unitățile aflate în subordinea sa să treacă la executarea treptată a unei retrageri pe un aliniament defensiv, de-a lungul malului stâng al Oltului. Punctul de vedere al acestuia nu a fost însușit de Marele Cartier General, care i-a luat comanda și a numit în seara zilei de 10 octombrie în fruntea Armatei I-a, pe generalul Ion Dragalina. Acesta fusese ofițer în armata austro-ungară din care a demisionat în anul 1887, fiind imediat încadrat în armata română unde a avut o carieră remarcabilă, ajungând în anul 1915 la gradul de general de brigadă. S-a remarcat la începutul războiului în lunile august-septembrie când comandase cu profesionalism și curaj trupele "Grupului Cerna", rezistând cu succes tuturor atacurilor dușmane executate în această regiune. Primul ordin dat către militarii Armatei I-a de către generalul I. Dragalina, la 11 noiembrie 1916, prevedea următoarele:

"Ofițeri și soldați ai Armatei I-a!

Din acest moment am luat comanda Armatei I-a și cer imperios de la toți - de la general la soldat - că trebuie în primul rând să apărați cu viața, sfântul pământ al țării noastre...

*Cer de la toți cea mai deplină ascultare și cea mai strictă executare a ordinelor primite"*⁴⁰.

Plecând spre zona frontului, generalul Ion Dragalina a întâlnit-o în apropiere de Horezu pe tânăra Ecaterina Teodoroiu, care se oferise voluntară în cadrul ambulanțelor sanitare pentru acordarea primelor îngrijiri răniților. Uimit de abnegația și devotamentul acestei fete, care nu pregeta să înfrunte frigul și privațiunile vieții de campanie pentru a fi folositoare țării sale,

generalul îi dăruiește una din mantalele sale, aceea mai scurtă, cu reverele căptușite cu postav roșu, pe care o pune pe umerii tinerei sanitare⁴¹.

La 12 octombrie, ajungând în defileul Jiului cu scopul de a lua contact cu situația tactică a frontului și a decide măsurile care se impuneau, generalul Ion Dragalina este grav rănit. După o suferință de 12 zile, timp în care i se amputase brațul drept, general a trecut în lumea umbrelor pe unul din paturile Spitalului militar din București. În cele din urmă, trupele noastre de la Jiu, folosind cu dibăcie manevra de învăluire combinată cu regrupări simple și rapide, au surprins inamicul, care a suferit pierderi grele. Au fost capturate 36 de tunuri, 200 chesoane cu muniții, echipamente, alimente etc. și au fost luați prizonieri 14 ofițeri, circa 2000 soldați germani, precum și întregul cartier al Diviziei a 11-a bavareză⁴². Remarcabilă a fost și rezistența eroică din apropiere de orașul Târgu Jiu, la 14 octombrie 1916, unde inamicul a fost respins de către o companie a Batalionului de miliții Gorj, ajutată de locuitorii urbei, care au oprit înaintarea dușmanului. Astfel, prima bătălie de la Jiu se încheie cu un eșec pentru armata germană și austro-ungară, care nu au reușit să străpungă această trecătoare a Carpaților, grație vitejiei și spiritului de sacrificiu al militarilor români și a populației civile.

29 octombrie/11 noiembrie - 4/17 noiembrie 1916.

Se desfășoară a doua bătălie de la Târgu Jiu; armatele inamice străpung frontul român și ocupa orașul Târgu Jiu.

3/16 noiembrie - 14/27 noiembrie 1916. Trupele germane și austro-ungare pornesc o mare ofensivă în direcția văilor Oltului și Topologului. În urma acestei ofensive inamicul ocupă la 12/25 noiembrie 1916 - orașul Râmnicu Vâlcea, iar la 14/27 noiembrie Curtea de Argeș.

8/21 noiembrie 1916. Armata germană ocupă orașul Craiova.

11/24 noiembrie 1916. Trupele germano-austro-ungare forțază cu succes Oltul în dreptul localității Stoenști și declanșează acțiunile ofensive în Câmpia Română având ca scop ocuparea orașului București.

15/28 noiembrie 1916. Șarja eroică de la Prunaru-Vlașca, a fost executată de Regimentul 2 cavalerie al armatei române. În seara zilei de 13/26 noiembrie trupele germane ocupă satul Prunaru, situat pe șoseaua Alexandria-București. Acest fapt a creat o situație dificilă pentru trupele noastre din zonă, cărora li se tăia retragerea. Generalul Referendaru, comandantul trupelor române din zonă a dat ordin ca trupele inamice care se aflau la Prunaru să fie atacate dinspre nord. După lupte crâncene, inamicul a început să se retragă, situație în care Regimentul 2 Roșiori, a primit ordin să șarjeze spre a curăți satul și zona de trupele germane.

Comandantul acestui regiment de cavalerie, era colonelul Naumescu, care deși *“era bolnav, răcit cu febră, a comunicat ofițerilor ordinul superiorilor săi spunând: Vom șarja, dragii mei, cu tot regimentul. E modul cel mai drag de manevră și luptă al cavaleriștilor din totdeauna, deși astăzi este cel mai periculos. Am încredere în voi, în repeziciunea și curajul vostru și al tuturor ostașilor din subordinea voastră”*⁴³. Atacul roșiorilor este întâmpinat de un puternic foc de mitraliere germane; au supraviețuit 84 de soldați din 327 și 5 ofițeri din 14⁴⁴. Printre cei căzuți la datorie s-a aflat și comandantul, colonelul Naumescu, care a fost rănit, decedând peste câteva luni într-un spital militar.

16/29 noiembrie - 20 noiembrie/3 decembrie 1916. Se desfășoară cea mai mare operație militară de pe frontul

românesc, "bătălia pentru București" în sectorul Neajlov și Argeș. A constituit ultima încercare a trupelor române comandate de generalul Constantin Prezan, de a apăra orașul București. Cele mai crâncene lupte s-au desfășurat în perioada 16/29 - 17/30 noiembrie 1916 în zona Călugăreni. Deși la început, armata română a obținut unele succese, în cele din urmă fiind nevoită să se retragă, Bucureștii va fi ocupat de trupele Puterilor Centrale. Faptul care a determinat eșecul acestei acțiuni a comandamentului român, nu a fost nici raportul de forțe defavorabil, nici adâncimea spațiului posibil de manevră până la aliniamentul Argeș-Neajlov, ci timpul scurt avut la dispoziție pentru a aplica tactica preconizată. Elementul acesta, atât de important în efectuarea unei astfel de manevre, deși bine calculat, nu a putut fi respectat datorită greutăților ivite în concentrarea forțelor ca urmare a lipsei de mijloace corespunzătoare în transmiterea ordinelor. Din acest motiv, rapiditatea în executarea marșurilor de concentrare și a atacului, ca și păstrarea secretului necesar obținerii surprinderii nu s-au putut realiza în mod corespunzător⁴⁵.

20 noiembrie/3 decembrie 1916. Guvernul prezidat de Ion I.C. Brătianu părăsește Bucureștii stabilindu-se la Iași.

21 noiembrie/4 decembrie 1916. În urma pierderii bătăliei de la Argeș-Neajlov, armata română a fost constrânsă să înceapă retragerea generală spre est; această măsură a fost luată de Marele Cartier General Român, care se mutase de la Periș la Buzău.

Retragerea armatei române constituie episodul cel mai dureros al campaniei din anul 1916. Aceasta s-a efectuat în condiții tragice, militarii noștri parcurgând "*zilnic etape considerabile, pentru care puterile fizice ale oamenilor și cailor, sleiți de oboseli, lipsuri și lupte, nu mai erau îndeustulătoare.*

*Efectivele în oameni și cai ale unităților se risipiseră; unitățile mici dispăruseră; erau divizii care abia numărau câteva sute de oameni. Serviciile erau rătăcite de unitățile cărora aparțineau, așa că aprovizionările se făceau la întâmplare, de unde se găsea... În general însă retragerea spre noile poziții s-a putut efectua, evitându-se catastrofa. A fost proba rezistenței supraomenești și a energiei neînfrânte a soldatului român*⁴⁶.

23 noiembrie/6 decembrie 1916. Armatele Puterilor Centrale ocupă Bucureștii.

25 noiembrie/8 decembrie - 28 noiembrie/11 decembrie 1916. Armata noastră a angajat lupte puternice cu inamicul pe linia Cricov-Ialomița, cu scopul de a întârzia înaintarea acestuia și a forma o nouă linie de rezistență Râmnicu Sărat-Viziru-Dunărea.

1/14 decembrie 1916. Se instalează la București administrația militară inamică. Clădirea hotelului "Athenée Palace" a devenit sediul Comandamentului suprem al armatelor inamice, precum și cartierul lor general. Monumentala construcție, Athenéul român, a fost transformată în Cazino pentru ofițerii superiori ai armatelor de ocupație. Feldmareșalul August von Mackensen, comandantul trupelor germane, își alesese ca locuință casa Meitani aflată în centrul Bucureștilor, pe strada Brezoianu, în fața pieței Valter Mărăcineanu⁴⁷.

5/18 decembrie 1916. Generalul Dumitru Iliescu, șeful Marelui Cartier General al armatei române, este înlocuit cu generalul Constantin Prezan. Hotărârea a fost luată de șeful guvernului, I.I.C. Brătianu, de comun acord cu regele Ferdinand.

Generalul Constantin Prezan, ofițer specializat în arma genului, având și temeinice cunoștințe de artilerie, în calitate de șef al Marelui Cartier General, va realiza în decembrie

1916 și în ianuarie 1917, linia defensivă, din sudul Moldovei, pe Siret și în Carpații Orientali. În felul acesta, prin stabilizarea frontului s-au asigurat în lunile următoare condițiile necesare acțiunii de refacere a armatei române. Va coordona activitatea de elaborare a planului de campanie a anului 1917, sprijinind declanșarea unor acțiuni hotărâte de lovire a inamicului, materializate în marile bătălii de la Mărăști, Mărășești și Oituz.

9/22 decembrie - 14/27 decembrie 1916. Bătălia de la Râmnicu Sărat, în urma căreia armata româno-rusă este nevoită să se retragă spre Focșani și cursul inferior al Siretului.

11/24 decembrie 1916. Se formează la Iași guvernul I.I.C. Brătianu - Take Ionescu; prin această remaniere au fost cooptați la guvernare și reprezentanții Partidului Conservator-Democrat.

22 decembrie 1916/4 ianuarie 1917 - 27 decembrie 1916/9 ianuarie 1917. În urma puternicului atac germano-austro-ungar asupra liniei Milcovului, Putnei și Siretului, este ocupat orașul Brăila, iar linia frontului s-a stabilizat pe aliniamentul văilor Șușiței, Putnei și Siretului.

După o perioadă de 4 luni și jumătate de lupte permanente, înregistrând pierderi substanțiale în oameni și materiale, cu tot episodul dureros al retragerii, armata română nu a putut fi nimicită. Cunoscutul comandant al armatei germane, Erich Ludendorff, menționa: "*Noi am bătut armata română, dar nu am putut să o nimicim*"⁴⁸. Sacrificiile imense ale trupelor noastre - 50.000 morți, 80.000 răniți și 110.845 prizonieri⁴⁹, nu au fost zadarnice, inamicul nu a putut scoate România din război și astfel planul său nu a fost realizat.

Totuși, respectând adevărul istoric, se impune a menționa că eșecul armatei române în campania din anul 1916,

pe lângă cauze obiective - francezii nu au putut declanșa ofensiva pe frontul de la Salonic, iar trupele ruse trimise în Dobrogea au fost puțin numeroase și în general lipsite de orice spirit de jertfă - s-a datorat și modul defectuos în care a fost pregătită pentru război, vină care cade asupra guvernului și a factorilor militari de decizie. Lipsa de prevedere, de organizare și pregătire, folosirea unui armament învechit și uneori a unei tactici de luptă depășite, neluarea în calcul a unei eventuale evacuări a Munteniei și pregătirea Moldovei pentru o rezistență mai prelungită, a condus la sacrificarea a zeci de mii de militari, fapt ce a îndurerat întregul neam românesc. S-a demonstrat încă odată că entuziasmul nu este suficient pentru a obține victoria, el trebuie dublat de o pregătire minuțioasă, de o dotare corespunzătoare a trupelor și de o organizare desăvârșită, elemente care au lipsit.

*

*   *

În situația dramatică în care se afla statul nostru - amenințat cu ocuparea întregului său teritoriu de către Puterile Centrale, în decembrie 1916 s-a luat hotărârea de către guvernul român de a se pune în siguranță, în Rusia, tezaurul Băncii Naționale, constituit în lingouri, monede de aur - napoleoni, lire otomane, coroane austriece, lire sterline și medalii. În acest sens s-au purtat tratative între cele două guverne, în urma cărora s-a obținut din partea Rusiei țariste garantarea integrității tezaurului pe timpul transportului, cât și după sosirea și depunerea lui la Kremlin. Pentru expedierea tezaurului la Moscova s-au organizat două transporturi, primul în decembrie 1916, iar al doilea în iulie 1917. Au fost necesare 40 de vagoane conținând pe lângă stocul

metalic de aur al Băncii Naționale și al altor bănci românești, bijuteriile familiei regale și ale unor particulari, efecte, opere de artă, documente și alte valori ale unor instituții publice și private.

În baza estimărilor care s-au efectuat, valorile erau următoarele⁵⁰:

Tabelul 2

Stoc metallic proprietate a Băncii Naționale	315.154.980,41 lei
Bijuteriile familiei regale	7.000.000,00 lei
Titluri, efecte, etc, proprietate a B.N.R.	593,762.197,52 lei
Numerar, bijuterii, tablouri de artă, arhive, diferite depuneri ale Casei de Depuneri și Consemnațiuni	7.500.000.000,00 lei
Arhiva Băncii Naționale a României	500.000.000,00 lei
TOTAL GENERAL (în lei aur)	9.915.917.177,93 lei

Aceste cifre sunt relative deoarece unele obiecte de artă cu valoare de unicat în cultura românească și universală, nu pot fi estimate.

Pentru a respecta adevărul istoric, se impune a menționa că în anii 1935 și 1956, Uniunea Sovietică a restituit României unele valori din acest tezaur. Pe baza unei înțelegeri înscrisă în protocolul româno-sovietic din 1 mai 1935 s-au restituit manuscrise ale Academiei Române și unele valori aparținând unor instituții particulare. În anul 1956 au fost restituite 39.320 piese din care 35.000 au fost monede și medalii, 1350 tablouri, cele mai numeroase, 120 sunt semnate de Nicolae Grigorescu, iar restul, aproximativ 2500, l-au constituit obiectele de orfevrărie medievală, broderii liturgice, icoane etc.; greutatea totală în aur a acestor

obiecte a fost de 33 kg. (din care 18 kg tezaurul "Cloșca cu puii de aur"), a argintului de peste 690 kg. la care se adaugă un număr important de pietre prețioase⁵¹.

Dar, cea mai mare parte a tezaurului românesc nu a fost încă restituit, respectiv întregul stoc metalic al Băncii Naționale, depozitele Casei de Depuneri și Consemnațiuni, bijuteriile Casei Regale, precum și alte valori istorice, de artă plastică, decorativă și aplicată, etc.

Timpul, care este eternul judecător a demonstrat că decizia statului român de a transporta la Moscova acest tezaur a fost nefastă, dar ne menținem speranța că până la urmă forța dreptului va triumfa în fața dreptului forței și el se va întoarce în patrie.

Ianuarie - iunie 1917. Reorganizarea armatei române. La începutul anului 1917 întreaga armată se găsea retrasă în Moldova, unde se mai aflau aparatul de stat, 4 contingente de tineri, foarte mulți refugiați din teritoriul ocupat, precum și efective ale armatei ruse de aproape 1 milion de oameni⁵². Datorită mării aglomerări de oameni existentă pe teritoriul Moldovei, a lipsei de alimente și adăposturi și a unei ierni foarte grele, au izbucnit în această zonă epidemii de tifos exantematic și febră recurentă. Victimele tifosului în cele trei luni ale iernii 1916-1917 - menționează dr. Toma Ionescu - au fost evaluate la 300.000 de oameni, iar ministrul Franței în România, contele Saint-Aulaire, subliniază că, armata română a fost decimată de epidemii fiind înregistrați 200.000 de bolnavi din care 80.000 au murit⁵³.

În vederea continuării luptei împotriva armatelor Puterilor Centrale, se impunea reorganizarea armatei noastre. Acest proces de refacere al armatei române a durat aproximativ

cinci luni de zile, comandamentul român primind un sprijin direct din partea Misiunii militare franceze, condusă de generalul Henri Matias Berthelot. Spre deosebire de perioada neutralității, când pentru mobilizarea și organizarea armatei române s-a avut la bază principiul concentrării unor efective maxime, fără a se avea în vedere necesitatea dotării lor cu armament, în anul 1917, ca urmare a experienței de război dobândite și a modului de organizare a altor armate, s-a adoptat un alt principiu⁵⁴. Astfel, s-au organizat numai atâtea unități militare câte puteau fi dotate corespunzător cu tehnică de luptă, existând și posibilitatea de reîmprospătare cu efective și materiale în cazul că războiul ar fi de lungă durată⁵⁵.

Acest proces de refacere și modernizare a armatei române s-a concretizat în constituirea a două armate (I-a și a II-a) cu 15 divizii de infanterie, 2 divizii de cavalerie, 4 regimente de artilerie grea și 12 escadrile de aviație. Diviziile devenite unități omogene ca efectiv, încadrare și armament, erau alcătuite din câte 4 regimente de infanterie, grupate în câte două brigăzi; diviziile 1-10 mai aveau și câte un regiment de vânători⁵⁶. Forțele combatante ale armatei române fără părțile sedentare, se ridica la un număr de aproape 400.000 de oameni, dintr-un total de circa 700.000 militari cât număra întreaga oștire.

7/20 ianuarie 1917. La Iași i-a ființat "Comitetul național al românilor emigrați din Austro-Ungaria", format din 12 membri (Vasile Lucaciu, Octavian Goga, Ion Nistor ș.a.).

5/18 martie 1917. Militarii români din armata austro-ungară căzuți prizonieri în Rusia și aflați în lagărul de la Darnița (Kiev) au semnat următorul angajament: "*Subsemnații ofițeri, subofițeri și soldați de naționalitate română declară pe onoare și conștiință că voim să luptăm alături de armata română pentru*

dezrobirea țărilor noastre de sub dominațiunea austro-maghiară și alipirea lor la România. Prin acest angajament, noi devenim ofițeri, subofițeri și soldați români cu aceleași drepturi și datorii ca și cei din armata română...⁵⁷.

5/18 aprilie 1917. O delegație compusă din Vasile Lucaciu, Vasile Stoica și Ion Moța pleacă la Washington, pentru a face cunoscut opiniei publice și guvernului american poziția politică și militară a României și totodată revendicările sale cu privire la teritoriile românești din Austro-Ungaria⁵⁸.

13/26 aprilie 1917. Comitetul de organizare de la Kiev lansează un apel pentru înrolarea și participarea tuturor prizonierilor români din Rusia, alături de armata țării, la eliberarea provinciilor ce se aflau sub stăpânirea austro-ungară și unirea lor cu România *“pentru a forma împreună cu ea un singur stat național românesc”*.

27 mai/9 iunie 1917. La Iași sosesc primii militari ai Corpului de voluntari transilvăneni, pentru a lupta alături de armata română; populația locală le-a făcut o primire plină de entuziasm și căldură frățească. *“Sosirea trenului care aducea 130 de ofițeri și 1.500 de soldați, a stârnit în Iași un entuziasm indescriptibil... Generalul Prezan le-a urat bună venire și a sărutat pe cel mai vechi dintre ofițeri, pentru toți... Regele [Ferdinand] a primit jurământul de credință și i-a salutat ca pe cei dintâi soli ai unirii neamului... În piața Unirii, în jurul statuii lui Vodă Cuza... s-a serbat, în mijlocul unei bucurii delirante, cea dintâi manifestare a întregirii complete a neamului, temeliea României Mari. Au ținut cuvântări înflăcărâte Brătianu, Iorga, Goga, Nistor și s-a încins în jurul statuii hora simbolică a Unirii, în care s-au prins miniștri, deputați, senatori, soldați, țărani”⁵⁹.* De remarcat că, înrolarea în armata română a ofițerilor și soldaților transilvăneni s-a efectuat

sub nume schimbate pentru a nu fi recunoscuți de austro-ungari dacă ar cădea prizonieri.

11/24 iulie-19 iulie/1 august 1917. Bătălia de la Mărăști.

Comandantul armatei a fost generalul Alexandru Averescu, care, din nou, a demonstrat pe câmpul de luptă incisivitate și stăpânire de sine, putere de convingere, știința de a pregăti și conduce operațiile ofensive, cât și cele defensive. A fost adeptul ideii că ofensiva este superioară defensivei, că victoria în luptă este rezultatul exploatării la locul și la timpul potrivit a superiorității în forțe și mijloace, concepții care și-au găsit valabilitatea în bătălia de la Mărăști, încheiată cu o strălucită biruință a trupelor române.

Bătălia a debutat cu declanșarea unei puternice ofensive a unităților Armatei a II-a române, care a acționat în cooperare cu Armata a IV-a rusă.

Trupele noastre își aveau dispozitivul între dealul Arșița Mocanului (cota 580) și satul Răcoasa, ocupând un front de circa 30 Km, revenind 6 Km pentru o divizie. Armata a IV-a rusă ocupa un front de aproximativ 50 Km, între localitățile Răcoasa și Movilenii de Jos, revenind un front de 6 Km pentru o divizie. Forțele inamice erau reprezentate de Grupul Gerock, format din: Brigada 8 munte, Divizia 1 cavalerie austro-ungară, divizia 218 infanterie germană și Divizia 7 cavalerie, care constituia rezerva în acest sector al frontului. Raportul de forțe în această zonă de ofensivă a Armatei a II-a române era următorul⁶⁰:

Forțe	Batalioane		Escadroane		Guri de foc	
	Număr	Raport	Număr	Raport	Număr	Raport
Armata II română	56	2	14	1	228	1,6
Grupul Gerock	28	1	36	2,6	142	1

Inamicul bănuia că trupele româno-ruse intenționau declanșarea unor acțiuni ofensive, dar a apreciat în mod eronat valoarea forțelor din fața sa și crezând că vor respinge cu ușurință atacul, pregăteau chiar o contraofensivă. Așa se poate explica sistemul de apărare adoptat care nu prevedea eșalonarea în adâncime.

În dimineața zilei de 11/24 iulie 1917, după ce artileria a lungit tragerea, infanteria noastră a pornit la atac. *“Primele unități care au pătruns în șanțurile inamice au găsit aici hrană caldă adusă în acel moment, ceea ce probează că atacul a fost o surprindere pentru inamic. Prizonierii făcuți au declarat că au crezut că luptă cu trupe franceze, venite pe frontul nostru, atât de mult i-a uimit bombardamentul precis al artileriei și înaintarea hotărâtă a infanteriei”*⁶¹. Inamicul este înfrânt, trupele noastre au realizat o străpungere de 20 Km și largă de 30 Km la joncțiunea dintre două grupări ale adversarului, eliberând 30 de localități. Armata română a capturat *“32 de ofițeri, 2761 trupe și un bogat material de război”*⁶². Totalul pierderilor armatei române în această bătălie a fost de 110 ofițeri și 4782 soldați, morți, răniți și prizonieri⁶³.

Subliniind importanța victoriei repurtată de armata română în bătălia de la Mărăști, Nicolae Iorga menționa: *“După admirabile atacuri pieptișe, în mijlocul bucuriei dârjiilor țărani pe coastele aspre ale muncelelor, puternicele linii de apărare fură*

*părăsite de trupele inamice, care se retrăgeau în dezordine. Prima adevărată și deplină victorie românească*⁶⁴.

Din păcate succesul nostru în bătălia de la Mărăști nu a putut să fie exploatat suficient datorită situației create prin retragerea trupelor ruse, fapt ce a determinat oprirea ofensivei. Totuși, ea a constituit un evident succes tactic, frontul fiind fixat pe valea Putnei, iar ofensiva germană plănuită a se declanșa în zona Nămolosa a fost amânată.

24 iulie/6 august-6/19 august 1917. Bătălia de la Mărășești.

În prima fază a acestei bătălii, Armata I-a română a fost comandată de generalul Constantin Cristescu, iar de la 30 iulie 1917 de generalul Eremia Grigorescu. Acesta era un comandant de elită al armatei române, cu stagiul de perfecționare, în arma artileriei, efectuat pe lângă Ministerul de Război al Franței (1887-1889), cu o vastă experiență și care probase certe calități pe câmpul de luptă în campania din anul 1916. Era adeptul unei apărări dinamice, cu executarea unor contraatacuri de flanc, rezistență fermă pe organizarea unor aliniamente succesive, folosirea cu rapiditate a trupelor din "rezervă" pentru surprinderea inamicului, deci o concepție modernă a defensivei, care în final urma să se transforme în ofensivă. Întreaga sa concepție va fi aplicată strălucit în situația tactică concretă a bătăliei de la Mărășești. În această zonă, Armata I-a română ocupa un front de 40 Km, cuprins între localitățile Movilenii de jos și Crângeni. În compunerea sa intrau următoarele unități: diviziile 5, 9, 10, 13, 14, și 15 infanterie. Divizia 2 cavalerie, Brigada 1 Călărași și două brigăzi de roșiori pe jos (1 și 6), având 78 batalioane, 58 escadroane (din care 22 pe jos), 114 baterii (din care 36 artilerie grea, 7 de 53 mm și 4

mortiere de tranșee), 8 batalioane de pionieri și 52 avioane, cu un total de 170000 de oameni⁶⁵.

Alături de Armata I-a română, acționa în zonă și Armata a IV-a rusă, care dispunea de 84 batalioane, 32 escadroane, 70 baterii de câmp și 9 baterii grele⁶⁶.

Inamicul, respectiv Armata a IX-a germană, ocupa un aliniament cuprins între localitățile Prisaca și Nămolosa, având un front de 75 Km, dispunând de 12 divizii, cu un total de 102 batalioane, 24 companii de pionieri, 1135 mitraliere și 865 guri de foc de diferite calibre⁶⁷.

Planul german prevedea ca ofensiva să se desfășoare de-a lungul Siretului și Trotușului și să se facă joncțiunea la Adjud, întreaga forță fiind comandată de feldmareșalul August von Mackensen. Acțiunea aceasta, căreia inamicul îi acorda o importanță deosebită, urmărea un obiectiv strategic și unul economic. Obiectivul strategic avea ca scop distrugerea forțelor din sudul Moldovei și astfel România să fie scoasă definitiv din război, acțiune ce ar fi deschis cel mai scurt drum spre Odesa și, în consecință, germanii ar fi ocupat sudul Rusiei și litoralul Mării Negre. Din punct de vedere economic, ocuparea Moldovei și a Ucrainei de sud oferea Puterilor Centrale o bogată zonă agricolă care le asigura o cantitate apreciabilă de produse alimentare.

Bătălia de la Mărășești a început în dimineața zilei de 24 iulie/6 august 1917, când inamicul a declanșat ofensiva, după o pregătire de artilerie care a durat opt ore. În timpul desfășurării bătăliei, militarii români cu prețul unui greu tribut de sânge au reușit să stăvilească înaintarea inamicului, săvârșind acte de mare eroism. După 14 zile de lupte grele inamicul este respins. Apogeul acestei bătălii a avut loc în ziua de 6/19 august 1917, trupele germane declanșând un puternic atac. Sectorul în care s-a produs

atacul inamicului era apărat de militarii din componerea Diviziei a 13-a comandată de generalul Ioan Popescu, care se afla în zona cuprinsă între pădurea La Răzoare și via Negroponte, dominată de "cota 100". În plină înaintare, trupele germane sunt surprinse de un contraatac în flancuri dat de batalioanele noastre. Cu baionetele la armă, ostașii din Divizia a 13-a se aruncă în luptă asupra inamicului. Surprinderea a fost totală, trupele germane intră în panică și se retrag precipitat. Merită a fi subliniată și rezistența eroică a companiei de mitraliere comandată de căpitanul Grigore Ignat, care a făcut suprema jertfă pe câmpul de luptă, în această zi de 6 august 1917. Unul dintre cei doi supraviețuitori, din cei 180 de militari cât a fost efectivul acestei companii de mitraliere, a fost sublocotenentul Teodor Grigoriu⁶⁸. Acesta, grav rănit în cursul luptei, a căzut prizonier și a fost internat în lagărul de la Stralsund din Germania, de unde s-a întors în țară după sfârșitul războiului. El își amintește de luptele din 6 august 1917, de atacul înverșunat al Regimentului 27 bavarez și 171 prusac, pe direcția unde era amplasată compania de mitraliere comandată de Grigore Ignat. Acesta este descris de fostul său subordonat, ca un comandant exigent, un om de omenie care nu își jignea camarazii, era tenace și răbdător și în permanență își îmbărbăta soldații, fiind o pildă de vitejie și eroism⁶⁹. La propunerea generalului Ion Popescu, comandantul diviziei, căpitanul Grigore Ignat a fost decorat post-mortem cu cea mai înaltă decorație militară românească, Ordinul "Mihai Viteazul", clasa a-III-a, care a fost înmănat soției eroului, împreună cu o scrisoare din partea celui care a propus decorarea.

Comandantul Armatei I-a română în această bătălie, generalul Eremia Grigorescu, în Ordinul de zi nr.90 din 8/21 august 1917, menționa:

"Ostași... De la 24 iulie până la 7 august ați dat cele mai grele și mai mari lupte. (...) La Șușița și Siret ați năruit eforturile groaznice ale sălbatecului dușman, dovedind lumii odată mai mult că <<nici pe aici nu se trece>>. Aici cunosc generalul german Mackensen ce este înfrângerea.

Mărășești fu mormântul iluziilor germane...

Mândru de voi, țara și maiestatea sa regele, prin mine vă mulțumesc și vă admir împreună cu aliații noștri, pe care i-ați uimit cu vitejia voastră, cu dorul și hotărârea nestrămutată de a muri până la unul decât să lăsați dușmanul să treacă peste pământul ce ne-a mai rămas..."⁷⁰

La 21 august/3 septembrie 1917, comandamentul german a dat ordinul de încetare a ofensivei pe întregul front de la Mărășești și trecerea la apărare, încheindu-se astfel această mare bătălie. Inamicul a fost înfrânt, el neputând să-și finalizeze scopul ofensiv și strategic pe care l-a urmărit. Pierderile armatei române au fost de 610 ofițeri și 26800 soldați - morți, răniți, dispăruți⁷¹ - iar cele ale armatei germane de 60-65000 de militari⁷².

26 iulie/8 august-21 august/3 septembrie 1917. A treia bătălie de la Oituz. Ofensiva declanșată de către inamic a urmărit străpungerea zonei Oituz și înaintarea pe Valea Trotușului, pentru a acapara ultimele zăcăminte de cărbune și petrol ale României, precum și angajarea în luptă a rezervelor armatei noastre pentru a nu fi folosite în bătălia de la Mărășești. După o pregătire de artilerie de câteva ore, dușmanul a atacat trupele române din acest sector din compunerea Armatei a-II-a, evaluate la 6 divizii de infanterie și o rezervă mică, de 4 batalioane. Deși bătălia a debutat favorabil pentru inamic, grație măsurilor judicioase luate de comandantul Armatei a-II-a, generalul Alexandru Averescu, ofensiva Puterilor Centrale este oprită,

românii declanșând contraatacuri viguroase. Luptele sunt crâncene pe dealul Coșna, între văile Slănicului și Oituzului, unde a căzut eroic și aruncătorul de grenade, caporalul Constantin Mușat. Acestuia, la sfârșitul anului 1916 i se amputase brațul stâng în urma unor răni căpătate în timpul luptelor și refuzând să fie reformat a solicitat să fie retrimis din nou pe front ca aruncător de grenade. Hotărârea lui Constantin Mușat a fost cunoscută de întreaga armată prin "Înaltul Ordin de zi" nr.32 din 12 februarie 1917, dat la Marele Cartier General, de comandantul suprem al armatei române, regele Ferdinand. Întorcându-se pe front în rândul camarazilor săi din Regimentul 2 grăniceri, caporalul Constantin Mușat va face suprema jertfă în ziua de 31 iulie 1917 într-o dramatică înclăștare cu inamicul. "Mușat arunca grenadă după grenadă în tranșeele dușmane, răind mereu rândurile inamicului. Însăpăimântați de curajul și vitejia sa, căutat cu înverșunare, l-au țintit de câteva ori, dar multe gloanțe au trecut pe lângă bravul grenadier fără să-l atingă. În cele din urmă, însă, un glonț vrăjmaș i-a sfredelit pieptul. Cuprins de fiorii morții, Mușat a mai strigat odată: "*Înainte băieți!*"...⁷³.

Luptele au fost crâncene, regimente și batalioane românești au fost decimate, altele au pierdut jumătate din efective, mulți flăcăi au înălbit cu oasele lor plaiurile și crestele din zonă, pline de cruci înnegrite de vreme, care sunt o mărturie a spiritului de sacrificiu al militarilor noștri. Și bătălia de la Oituz se încheie cu o înfrângere pentru armatele germano-austro-ungare, care nu au putut străpunge apărarea eroică a trupelor noastre, care au pierdut aproximativ 14.000 militari⁷⁴, morți, răniți, dispăruți.

Strălucitele biruințe obținute de armata română în vara anului 1917 în bătăliile de la Mărăști, Mărășești și Oituz au avut un mare răsunet în rândul țărilor Antantei, fiind apreciate ca

cele mai importante victorii ale acestei coaliții împotriva Puterilor Centrale. Fostul șef al guvernului francez în această perioadă, Aristide Briand, într-un discurs rostit în parlamentul de la Paris, arată: *“Victoria de la Mărășești unde s-au consumat peste 30 de divizii germano-austro-ungare, a salvat frontul oriental în 1917, până la venirea iernii, căci prin ocuparea Moldovei și Basarabiei s-ar fi prăbușit mult mai devreme armata rusă, înainte ca Anglia să fi ajuns la maximum efortului său militar și America să-și fi transportat în Franța trupele sale, imense cantități de alimente și militari care au hotărât victoria pe frontul occidental”*⁷⁵. Mulți politicieni și comandanți militari din țările Antantei au fost impresionati de bravura și spiritul de sacrificiu probat în aceste bătălii de către armata noastră. Astfel, premierul britanic Lloyd George declara: *“Cine ar putea să omită importanța rezistenței armatei pe care România o opune inamicului comun?.... Românii s-au luptat cu succes și chiar germanii s-au mirat de această rezistență eroică”*⁷⁶ La rândul său, generalul Scerbacev, comandantul trupelor ruse de pe frontul român, menționa: *“Sânt plin de admirație pentru eroismul trupelor române și felicit comandamentul, ofițerii și soldații tuturor unităților, pentru felul strălucit în care au respins ofensiva inamicului”*⁷⁷.

21 noiembrie/4 decembrie 1917. Se deschid lucrările Sfatului Țării, ales de românii din Basarabia ca organ propriu de conducere; în această provincie românească, în virtutea dreptului popoarelor la autodeterminare, se înregistrează către sfârșitul anului 1917 o impulsionare a mișcării de eliberare.⁷⁸

2/15 decembrie 1917. Sfatul Țării de la Chișinău proclama Basarabia Republică democratică federativă moldovenească, președinte fiind ales Ion Inculeț⁷⁹. În declarația Sfatului Țării, prezentată cu acest prilej, cu privire la autonomia

Basarabiei, se arată: *“În această clipă îngrozitoare singura cale de izbăvire pentru republica democratică rusească este ca noroadele ei să se unească și să-și ee soarta în mâinile lor, alăturându-și stăpâniri naționale în hotarele țărilor unde locoiesc”*⁸⁰.

9/22 decembrie 1917. Guvernul României a hotărât ca armata să declanșeze acțiunea de curățire a teritoriului Moldovei de trupele armatei ruse bolșevizate; acestea au contribuit la agravarea situației din această zonă, cu precădere a celei din Iași, prin jaful pe care-l practicau, atacând chiar depozitele de alimente. Au preconizat și un complot care viza arestarea regelui Ferdinand și expulzarea sa în Rusia. Toate acestea ca și alte acțiuni ale militarilor ruși, care erau divizați din punct de vedere politic, au creat o stare de confuzie și nesiguranță în România⁸¹.

13/26 ianuarie 1918. Divizia a 11-a comandată de generalul Ernest Broșteanu, este prima unitate a armatei române, care a trecut Prutul și a intrat în Chișinău, punându-se la dispoziția Sfatului Țării. Acest eveniment s-a produs în urma deplasării la Iași a unei delegații a Sfatului Țării, care a solicitat guvernului român sprijin pentru restabilirea ordinii și apărarea vieții cetățenilor din Basarabia, unde există o stare de haos și insecuritate produsă de armata rusă în retragere⁸².

Rusia sovietică a notificat oficial ruperea relațiilor diplomatice cu România. Hotărârea Petrogradului nu a fost determinată de motive teritoriale, respectiv de problema Basarabiei, ci de atitudinea autorităților române vis-a-vis de armata rusă care se află încă în țara noastră. Cu acest prilej Consiliul Comisarilor Poporului al Rusiei sovietice a hotărât *“să declare sechestrat pentru oligarhia română depozitul de aur al României păstrat la Moscova; puterea sovietică își ia răspunderea*

pentru păstrarea acestui depozit și se obligă să-l restituie în mâinile poporului român”⁸³. Această hotărâre constituie actul oficial pe baza căruia s-a dispus sechestrarea tezaurului României, iar, din punct de vedere politico-juridic, punctul de plecare al litigiului dintre București și Moscova, care încă nu a fost rezolvat.

24 ianuarie/6 februarie 1918. Declarația Sfatului Țării de la Chișinău, care a proclamat independența Republicii Moldovenești. În acest document important pentru destinul Basarabiei se arată: *“Proclamarea neatârării este o cerință politică a vremii, căci Republica Moldovenească nu mai poate aștepta de la nimeni orânduirea vieții sale și popoarele Republicii trebuie să înțeleagă, că viitorul lor atâră numai de la dânsese și că acest viitor poate să fie înlăptuit numai prin așezământul înalt de ocârmuire - Sfatul Țării și stăpânirea pusă de el - sfatul miniștrilor”*⁸⁴.

26 ianuarie/8 februarie 1918. Demisia cabinetului I.I.C. Brătianu - Take Ionescu; suveranul României, regele Ferdinand, l-a însărcinat pe generalul Alexandru Averescu, cu formarea unui nou guvern.

11/24 februarie 1918. Întâlnirea dintre generalul Alexandru Averescu - șeful guvernului român, cu împuterniciții Puterilor Centrale, miniștrii de externe ai Germaniei și Austro-Ungariei, Kühlman și respectiv Czernin. Cu acest prilej, Alexandru Averescu a luat cunoștință de condițiile de pace, foarte dure, impuse de Puterile Centrale țării noastre. Ele au fost prezentate sub o formă de ultimatum și regelui Ferdinand la 14/27 februarie 1918, când s-a întâlnit, lângă Bacău, cu ministrul de externe al Austro-Ungariei.

20 februarie/5 martie 1918. România semnează la Buftea tratatul preliminar de pace cu Germania, Austro-Ungaria,

Bulgaria și Turcia, act diplomatic impus țării noastre de către aceste state. În baza tratatului cu Puterile Centrale România era obligată să cedeze Dobrogea, să-și rectifice frontiera cu Austro-Ungaria, cedând unele teritorii din zona muntoasă și să treacă imediat la repatrierea tuturor ofițerilor statelor care erau în război cu Puterile Centrale și serveau în armata română⁸⁵. Totodată, se mai stipula că România se obliga să sprijine trecerea armatelor Puterilor Centrale prin Moldova și Basarabia spre Odesa, precum și demobilizarea a cel puțin 8 divizii din armata proprie.

27 februarie/12 martie 1918. Demisia guvernului condus de generalul Alexandru Averescu, care se produce în condițiile în care el nu a putut încheia pacea cu Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia.

5/18 martie 1918. Se formează un guvern politic condus de Alexandru Marghiloman, care a reluat tratativele de pace cu Puterile Centrale. Discuțiile s-au purtat pe patru secțiuni - politică, militară, juridică și economică, noul guvern român neobținând nici o concesie importantă din partea foștilor inamici⁸⁶. Tratativele au fost dificile, ele s-au prelungit, reprezentanții Puterilor Centrale solicitând urgentarea semnării documentelor. La 24 februarie 1918, contele Czernin îi comunică lui Alexandru Marghiloman: "Dacă grosul chestiunii e primit, se va trata 10 sau 12 zile, dacă nu, armistițiul e sfârșit și atacăm"⁸⁷.

27 martie/9 aprilie 1918. Sfatul Țării de la Chișinău a hotărât UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA. În Declarația de unire a Basarabiei cu România adoptată de Sfatul Țării se menționa: "*Republica Democratică Moldovenească (Basarabia) în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de Neam,*

pe baza principiului, ca noroadele singure să-și hotărească soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu Mama sa, România”⁸⁸. Această hotărâre istorică a Sfatului Țării a fost adoptată cu 86 de voturi, împotriva - 3 (2 deputați ucrainieni și unul bulgar), iar 36 de deputați s-au abținut.

Alexandru Marghiloman, șeful guvernului român, a fost prezent în această zi la Chișinău și în numele guvernului său a primit actul de Unire a Basarabiei cu Țara Mamă. În cuvântul rostit cu acest prilej el a menționat: *“În numele poporului român și în numele Regelui României, cu mândrie iau act de declarația Domniilor-Voastre pentru unire și declar că Basarabia este de acum unită pe vecie cu România una și nedespărțită ... Am luat act de declarația D-Voastre și în numele Guvernului Român declar că o primesc”*⁸⁹.

9/22 aprilie 1918. A fost semnat Decretul regal nr. 842⁹⁰, prin care s-a ratificat unirea Basarabiei cu România, iar doi reprezentanți ai provinciei dintre Prut și Nistru - Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu - au intrat în guvernul condus de Alexandru Marghiloman.

17/30 aprilie 1918. Înființarea la Paris a *“Comitetului național al românilor din Transilvania și Bucovina”*, președinte fiind ales Traian Vuia. În procesul verbal încheiat cu acest prilej și în statutul adoptat în ședința de constituire, se menționa că scopul este acela de a lupta prin toate mijloacele pentru dobândirea independenței Transilvaniei și pentru unirea sa cu regatul român⁹¹.

24 aprilie/7 mai 1918. Se semnează la București, Tratatul de pace dintre România, de o parte și Germania, Austro-Ungaria, Bulgaria și Turcia, pe de altă parte. Tratatul avea un caracter dur și umilitor pentru țara noastră.

Primele articole ale tratatului prevedeau încetarea stării de război între statele semnatare, reglementarea relațiilor diplomatice și consulare, precum și demobilizarea în curs a armatei române. Articolele 10 și 11 impuneau României să cedeze unele teritorii: să transfere Bulgariei teritoriul rezultat din Tratatul de la București din anul 1913 (Cadrilaterul), deci o rectificare de graniță în favoarea Bulgariei⁹², Dobrogea se va afla sub un regim strict de ocupație străină; pierderea unor importante zone muntoase (Parâng, Cozia, Negoiu, Caraiman, Vrancea, Ceahlău, Rarău) cu numeroase localități cu o populație însemnată, care reveneau Austro-Ungariei. În total României îi erau răpite 131 comune și sate cu o populație de 724.957 locuitori. Prevederile cu caracter economic ale acestui tratat erau foarte apăsătoare pentru România, care era obligată să predea Germaniei tot surplusul de petrol, cereale și alte produse. Generalul german Erich von Ludendorff menționează în memoriile sale că aceste clauze economice erau de o importanță specială datorită exportului de petrol și grâu, care constituia o mare necesitate atât pentru viața economică a Germaniei cât și pentru armată⁹⁴. Menționăm că, în urma unor discuții furtunoase, Parlamentul țării a ratificat acest tratat în luna iunie 1918, el nefiind însă sancționat de regele Ferdinand, refuzul acestuia făcând ca schimbul instrumentelor de ratificare să nu aibă loc. În aceste condiții tratatul de pace încheiat între România și Puterile Centrale, care stipula că va intra în vigoare la data depunerii instrumentelor de ratificare, nu a putut fi pus în aplicare.

6/19 iunie 1918. Se constituie la Roma "*Comitetul de acțiune al românilor din Transilvania, Banat și Bucovina*", președinte fiind ales Simion Mândrescu.

3/16 octombrie 1918. Se creează la Paris "Consiliul național al unității române", fiind aleasă următoarea conducere: Take Ionescu - președinte, Vasile Lucaciu, Octavian Goga, dr. Constantin Angelescu și Ioan Th. Florescu - vicepreședinți. Au făcut parte ca membrii: dr. Ion Cantacuzino, Nicolae Titulescu, Paul Brătășanu, Constantin Diamandy, dr. Toma Ionescu, Constantin Mille, Traian Vuia și alții.

5/18 octombrie 1918. În parlamentul maghiar de la Budapesta, deputatul Alexandru Vaida, reprezentantul Partidului Național Român din Transilvania, prezintă declarația Comitetului Executiv al partidului, adoptată în ședința desfășurată la Oradea la 29 septembrie/12 octombrie 1918, care proclama independența populației românești din Austro-Ungaria. În această declarație se arată că, *"Față de situațiunea creată de războiul mondial nația română cere dreptul să hotărască în mod cu totul liber și fără influență organizarea de stat și raporturile ei cu naționalitățile libere. Organizarea națională a românilor din Ungaria și Transilvania nu recunoaște nici parlamentului ungar, nici guvernului, cum nici unui alt factor străin dreptul de a reprezenta la Congresul general al păcii interesele române"*⁹⁵.

14/27 octombrie 1918. Se constituie la Cernăuți, Consiliul Național Român din Bucovina, sub conducerea lui Iancu Flondor. Constituindu-se în Adunare Constituantă, Consiliul Național compus din 50 de membri, a dat o declarație în care se spune: *"Noi românii bucovineni, singurii băștinași ai acestei frumoase țări, păstrătorii vechilor tradiții politice, naționale și culturale, ... declarăm sus și tare că vom lupta cu toată îndârjirea contra știrbirii integrității teritoriale a țării noastre"*⁹⁶.

17/30 octombrie 1918. A luat ființă Consiliul Național Român, ca organ politic unic al românilor din Transilvania. A fost

alcătuit din 6 reprezentanți ai Partidului Național Român - Vasile Goldiș, Aurel Lazăr, Teodor Mihali, Ștefan Ciceo Pop, Al. Vaida-Voievod și Aurel Vlad și 6 social-democrați - Tiron Albani, Ion Flueraș, Enea Grapini, Iosif Jumanca, Iosif Renoiu și Bazil Surdu. Peste câteva zile s-a stabilit ca sediul acestui organism politic al românilor transilvăneni să fie la Arad, precum și noua sa denumire: Consiliul Național Român Central.

24 octombrie/6 noiembrie 1918. Primul decret emis de Consiliul Național Român Central a fost manifestul "Către națiunea română". Documentul argumenta dreptul românilor transilvăneni la autodeterminare politică, precum și necesitatea constituirii gărzilor naționale în scopul apărării intereselor proprii. După modelul C.N.R.C. în toate localitățile Transilvaniei s-au organizat consilii naționale române, care și-au asumat rolul de organe politice locale⁹⁷.

Demisia guvernului condus de Alexandru Marghiloman, regele Ferdinand încredințând formarea unui nou cabinet generalului Constantin Coandă; pe plan extern acest guvern avea misiunea de a pregăti armata pentru reintrarea în luptă alături de Antantă.

27 octombrie/9 noiembrie 1918. Guvernul român adresează un ultimatum feldmareșalului Mackensen, comandantul suprem al trupelor de ocupație germano-austriece, prin care solicită să părăsească țara.

28 octombrie/10 noiembrie 1918. Trecerea Dunării pe la Giurgiu de către trupele aliate; decretarea remobilizării armatei române. În conformitate cu Ordinul Marelui Cartier General român, unitățile militare au primit ordin să treacă simultan în Transilvania, Muntenia și Dobrogea⁹⁸.

30 octombrie/12 noiembrie 1918. Consiliul Național Român din Bucovina a preluat efectiv conducerea acestei

provincii, alcătuind un guvern condus de Iancu Flondor.

31 octombrie – 1 noiembrie/13 - 14 noiembrie 1918. Tratatulele de la Arad dintre delegațiile Consiliului Național Român Central și Consiliul Național Maghiar din Budapesta, încheiate fără rezultat. Discuțiile s-au purtat de pe poziții și în numele unor principii și interese diametral opuse. Delegația maghiară nu a renunțat la utopia Ungariei Mari, iar cea română a susținut completa despărțire de Budapesta.

5/18 noiembrie 1918. În numele Marelui Sfat al națiunii române, Ștefan Ciceo Pop, ca președinte și Gh. Crișan, ca secretar, ambii membri ai C.N.R.C., au prezentat manifestul "*Către popoarele lumii*", care făcea cunoscut opiniei publice mondiale refuzul guvernului ungar de a lua în considerare revendicările juste ale românilor din Transilvania. Manifestul a fost difuzat în lumea întreagă prin intermediul stației telegrafice din Praga, producând consternare în rândul unor cercuri aristocratice maghiare⁹⁹. Publicat în limbile germană și franceză, manifestul a înregistrat o puternică rezonanță în rândurile opiniei publice europene.

7/20 noiembrie 1918. Președintele C.N.R.C., Ștefan Ciceo Pop și Gh. Crișan, au dat publicității textul convocării Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia și regulamentul pentru alegerea deputaților Adunării naționale. Textul convocării a fost tipărit în 12.000 de exemplare și preciza că prezența națiunii române la Adunarea de la Alba Iulia se întemeia pe principiile <<dreptății eterne și ale liberei dispozițiuni a națiunilor>>, principiu consacrat prin evoluția istorică¹⁰⁰.

15/28 noiembrie 1918. Congresul General al Bucovinei întrunit la Cernăuți a hotărât UNIREA acestui teritoriu cu România. Lucrările Congresului General al Bucovinei s-au

desfășurat în Palatul mitropolitan din Cernăuți, la el participând 74 delegați ai Consiliului Național Român, 13 ai comunelor ucrainiene, 7 ai Consiliului Național German și 6 ai Consiliului Național Polonez¹⁰¹.

Iancu Flondor șeful guvernului bucovinean, care a prezidat Congresul, a prezentat Declarația de Unire, în încheierea căreia se menționa:

“Drept aceea, noi, membrii Congresului General al Bucovinei, întrunind suprema putere a țării și fiind singurii investiți cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale hotărâm:

*Unirea necondiționată și pentru vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu Regatul României”*¹⁰².

18 noiembrie/1 decembrie 1918. La Alba Iulia s-a desfășurat Marea Adunare națională a românilor din Transilvania, Banat și părțile ungurene, care a hotărât UNIREA acestor ținuturi cu România. Au participat 1.228 de delegați aleși atât în circumscripțiile electorale din toate zonele Transilvaniei, cât și delegații ale tuturor organizațiilor politice, culturale, economice, militare de pe teritoriul acestei provincii; în afara acestora au mai participat peste 100.000 de locuitori din diferite orașe și sate ale Transilvaniei. Marea Adunare Națională a românilor din Transilvania, prin forma sa de organizare, prin participarea largă a diferitelor categorii de oameni, a delegaților aleși prin votul unanim al populației din întreaga provincie, a căpătat un profund caracter plebiscitar, reprezentând toată suflarea românească majoritară pe aceste meleaguri și a fost în drept să hotărască asupra soartei sale¹⁰³.

Președintele Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, George Pop de Băsești, a salutat pe cei prezenți și a declarat

adunarea drept <<constituantă și deschisă>>. A dat apoi cuvântul lui Vasile Goldiș, care a făcut o retrospectivă istorică a trecutului neamului românesc și a prezentat spre primire rezoluția redactată de Consiliul Național Român Central. În încheierea cuvântului rostit, Vasile Goldiș a propus acceptarea de către adunare a unui proiect de rezoluție, care la primul articol prevedea: "*I. Adunarea națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba Iulia în ziua de 18 noiembrie-1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România ...*"¹⁰⁴. Printre vorbitorii care au luat cuvântul pe marginea rezoluției a fost și Iuliu Maniu din partea Partidului Național Român, care a spus printre altele: "*Această unire noi avem dreptul s-o pretindem pe baza ființei noastre unitare naționale. Suntem toți de aceeași tradiție și cu aceleași aspirațiuni ... Și Ardealul trebuie să fie o parte integrantă din corpul națiunii române. În afară de dorința obștească de a ne apropia de sânul mamei noastre, toate argumentele științifice și sociologice întrunesc justetea revendicărilor noastre ...*"¹⁰⁵. În final, rezoluția propusă de Vasile Goldiș este aprobată în unanimitate cu multă însuflețire de către cei prezenți. Președintele Gheorghe Pop de Băsești, suspendă ședința în scopul de a fi aduse hotărârile luate și la cunoștința zecilor de mii de români care așteptau pe Câmpul lui Horia de la Alba Iulia. Participant la Adunarea Națională de la Alba Iulia, Lucian Blaga, descria cele văzute: "*La Alba Iulia nu mi-am putut face loc în Sala Adunării ... Aveam în schimb avantajul de a putea colinda din loc în loc, toată ziua, pe câmpul unde se aduna poporul ... Pe câmp se înălțau ici-colo tribunele de unde oratorii vorbeau nației ... În ziua aceea am cunoscut ce înseamnă entuziasmul național, sincer, spontan, irezistibil, organic, masiv*"¹⁰⁶.

18 noiembrie/1 decembrie 1918. Intrarea în București în fruntea trupelor, într-un cadru solemn, a regelui Ferdinand încadrat de regina Maria și de generalul Berthelot. Populația Capitalei a primit cu însuflețire și entuziasm acest eveniment, apreciat ca o mare izbândă; asupra întregului cortegiu și a trupelor s-au aruncat flori de la balcoane și ferestre, de pe trotuare sau de la tribunele improvizate. Suveranii României au fost întâmpinați de primarul Bucureștilor cu pâine și sare, purtate pe o tavă de argint, cu flori și urale, în sunetele imnului național intonat de corurile școlilor primare și secundare. Au participat la sfințirea drapelului de luptă, la binecuvântarea trupelor și la defilarea acestora¹⁰⁷. Tot în această zi, generalul Eremia Grigorescu, ministru de război, a înmânat regelui cartea și bastonul de mareșal; astfel, Ferdinand devenea primul mareșal din istoria României¹⁰⁸.

19 noiembrie/2 decembrie 1918. Întrunirea Marelui Sfat Național din Transilvania în sala Tribunalului din Alba Iulia și alegerea guvernului provizoriu al acestei provincii sub numele de Consiliul Dirigent; a fost format din 15 membri (10 reprezentanți ai Partidului Național Român, 2 social-democrați și 3 independenți), președinte și ministru de interne fiind ales Iuliu Maniu. S-a stabilit ca sediul Marelui Sfat Național și al Consiliului Dirigent să fie la Sibiu.

29 noiembrie/12 decembrie 1918. Regele Ferdinand solicita demisia guvernului Coandă, în locul său formându-se un nou cabinet condus de I.I.C.Brătianu. Acesta a anunțat alegeri parlamentare pe baza votului universal, angajându-se să înfăptuiască reforma agrară și să depună eforturi în vederea desăvârșirii scopului pentru care România participase la prima conflagrație mondială. Totodată, cabinetul condus de I.I.C.Brătianu

a devenit primul guvern din istoria țării care a cuprins miniștri din întreg teritoriul românesc¹⁰⁹.

1/14 decembrie 1918. I.I.C.Brătianu în calitate de șef al guvernului român a primit la București delegația transilvănenilor, care a prezentat Rezoluția Adunării Naționale de la Alba Iulia, cu scopul de a fi predată regelui Ferdinand. La banchetul dat în cinstea delegației din Transilvania, I.I.C.Brătianu a spus: *“De o mie de ani vă așteptăm și ați venit ca să nu ne mai despărțim niciodată”*¹¹⁰.

11/24 decembrie 1918. S-a ratificat printr-un decret-lege actul unirii Transilvaniei cu România, hotărându-se ca până la definitiva organizare a României Mari, serviciile publice din Ardeal să fie conduse de Consiliul Dirigent. Peste câteva zile, Alexandru Vaida-Voevod, Vasile Goldiș și Ștefan Cico Pop au intrat ca reprezentanți ai Transilvaniei în guvernul condus de I.I.C.Brătianu.

19 decembrie 1918/1 ianuarie 1919. Se publică la București decretul-lege prin care se ratifică unirea Bucovinei cu România. În guvernul român prezidat de Ionel Brătianu, au fost numiți miniștrii din partea Bucovinei, Iancu Flondor și Ion Nistor.

19 decembrie 1918/1 ianuarie 1919. Armata română în calitate de aliat activ al Antantei, care pătrunsese în Transilvania prin trecătorile Carpaților răsăriteni și meridionali, s-a oprit pe linia Mureșului. Acest fapt s-a datorat clauzelor Convenției de la Belgrad încheiată în luna noiembrie 1918 între guvernul maghiar de la Budapesta și generalul francez Frenchet d’Esperey – comandantul trupelor aliate din Orient; una din clauze considera râul Mureș ca linie de demarcație între armata română și armata ungară¹¹¹.

24 decembrie/6 ianuarie 1919 și 16/29 ianuarie 1919. Armata română pătrunde în Cluj și respectiv Zalău, fiind

“autorizată” de comandantul trupelor aliate de a trece linia de demarcație a Mureșului. Acțiunea a fost un rezultat al protestelor justificate ale autorităților civile și militare românești, care solicitau instaurarea administrației noastre în întreaga Transilvanie, conform hotărârilor Marii Adunări naționale de la Alba Iulia¹¹².

5/18 ianuarie 1919-21 ianuarie 1920. Lucrările Conferinței de pace de la Paris, la care a participat și România. Delegația țării noastre a fost condusă de Ionel Brătianu - șeful guvernului; au mai făcut parte din delegație Nicolae Mișu, ministru României la Londra, ca delegat secund, Alexandru Vaida-Voevod, Constantin Crișan, Neagoe Flondor, Ioan Pelivan, generalul Constantin Coandă, Victor Antonescu, Constantin Diamandy și alții, reprezentanți ai populației provinciilor locuite de români, precum și consilieri militari și civili, care au reprezentat țara în comisii și subcomisii.

La lucrările conferinței s-au elaborat tratatele de pace dintre statele învingătoare în primul război mondial – 27 de țări printre care și România - și țările învinse – Germania, Austria, Ungaria, Bulgaria și Turcia. A fost creat organul oficial de conducere a lucrărilor conferinței cunoscut și sub numele de Consiliul Suprem. Alcătuit din reprezentanți ai marilor puteri aliate și asociate (S.U.A., Anglia, Franța, Italia și Japonia), Consiliul a avut rolul principal în elaborarea tratatelor de pace, statelor mai mici limitându-li-se dreptul de a participa numai la lucrările comisiilor tehnice. Ion I.C.Brătianu a protestat împotriva acestei hotărâri: *“Am căutat să conving pe cei mari că statele nu sunt, unele cu interese generale și altele cu interese limitate, dar că fiecare stat, acolo unde are interes, îl are tot atât de viu și e tot atât de drept să-l apere, ca oricare putere mare, și că nu e nimeni în drept să limiteze unde interesele încep și unde se sfârșesc, decât eu însumi”*¹¹³.

16 aprilie-4 august 1919. Conflictul militar dintre România și Republica Ungară a Sfaturilor – un regim comunist și cu o armată organizată după tipul Rusiei Sovietice -, a cărei cauză a fost refuzul guvernului de la Budapesta ca trupele sale să părăsească întregul teritoriu al Transilvaniei și să se supună hotărârilor organismelor Conferinței de Pace de la Paris.

În funcția de comandant al trupelor române din Transilvania, începând cu data de 11 aprilie 1919, a fost numit de către Marele Cartier General al armatei noastre, generalul de divizie, Gheorghe Mărdărescu. Ofițer de infanterie, generalul Gheorghe Mărdărescu, s-a făcut remarcat în campania din anul 1916, când în calitate de șef de stat major al Armatei a II-a române a contribuit la respingerea inamicului în prima fază a luptelor de la Predeal și Câmpulung, iar în anul 1917 la elaborarea planului de operații al bătăliilor de la Mărăști și Oituz. A fost adeptul unei concepții care prevedea o cooperare fructuasă între diferite arme și surprinderea inamicului prin declanșarea unor atacuri fulgerătoare precedate de scurte și intense pregătiri de artilerie. Aplicate cu succes în primăvara și vara anului 1919, aceste elemente au dus la victoriile repurtate pe frontul româno-maghiar de trupele din subordinea sa.

Ostilitățile s-au declanșat în noaptea de 15 spre 16 aprilie 1919, când unități ale armatei ungare au atacat pozițiile armatei române în trei sectoare ale frontului, fapt ce a condus la o contraofensivă a trupelor noastre, care în patru zile au atins zona Munților Apuseni. La 30 aprilie – 1 mai 1919, armata română a ajuns la est de râul Tisa, situație în care guvernul de la Budapesta prin Bela Kun a trimis o telegramă și auferităților noastre, menționând că recunoaște "*fără nici o rezervă toate pretențiunile sale teritoriale naționale*"¹¹⁴. Guvernul român, în mod justificat a

primit cu rezerve această telegramă a Budapestei, care în realitate urmărea doar un răgaz pentru reorganizarea armatei sale și reluarea ofensivei pentru a pune în practică planurile expansioniste. Totodată, cabinetul de la București a primit și două note ultimative din partea Ucrainei, care solicita evacuarea Basarabiei în decurs de două zile, precum și a Bucovinei. Conducătorul Rusiei Sovietice din această perioadă, V.I.Lenin, îi comunica telegrafic lui Bela Kun *“că se avea în vedere ca, prin Basarabia, Bucovina și Galiția, să se întindă o mână de ajutor Republicii Sovietice Ungare”*¹¹⁵. Temerile și rezervele României, privind faptul că Ungaria nu renunță la anexarea teritoriilor noastre, s-a adeverit în zorii zilei de 20 iulie 1919, când Armata Roșie ungară a atacat trupele române în zona Tisei.

Raportul de forțe între armata română și armata roșie a Republicii Ungare a Sfaturilor, pe frontul de pe Tisa, era următoarea la jumătatea lunii iulie 1919¹¹⁶:

Tabelul 4

Forțe și mijloace	Trupele române	Trupele ungare	Raport de forțe
Efective	90.000	60.000	1,5 / 1
Batalioane de infanterie	92	107	1 / 1,2
Escadroane de cavalerie	58	9	6,4 / 1
Baterii de artilerie	80 1/2	60	1,3 / 1
Escadrile de aviație	3	3	1 / 1
Trenuri blindate	1	9	1 / 9

Atacul inamicului a surprins unitățile românești, armata ungară trece Tisa și pătrunde pe o adâncime de 50 km la est de acest râu. În această situație, Marele Cartier General al armatei române a hotărât declanșarea contraofensivei. La 24 iulie

1919, după lupte grele, timp de o săptămână, trupele inamice sunt înfrânte. Analizând situația tactică a frontului la 27 iulie 1919, Marele Cartier General a emis ordinul către Comandantul Trupelor din Transilvania, pentru urmărirea inamicului la vest de Tisa până la completa lui distrugere¹¹⁷. Regele Ferdinand, regina Maria și primul ministru Ion I.C.Brătianu au acordat o atenție deosebită acțiunilor armatei române pentru forțarea Tisei și urmărirea trupelor inamice spre Budapesta, ei fiind prezenți în acele zile pe front¹¹⁸. La 30 iulie 1919 începe trecerea Tisei de către armata noastră, inamicul se retrage în debandadă spre Budapesta, unde trupele române pătrund la 4 august 1919. De remarcat că dezastrul înregistrat de Armata Roșie ungară a avut consecințe pe plan politic, la 1 august 1919 guvernul Sfaturilor și-a prezentat demisia, formându-se un nou guvern.

În toată această campanie, respectiv din martie 1919 și până în august 1919, pierderile suferite de armata română au fost de 188 ofițeri și 11.478 soldați, din care 69 ofițeri și 3.556 soldați au făcut suprema jertfă pe câmpul de luptă¹¹⁹. Retragerea trupelor noastre din Ungaria a fost hotărâtă de guvernul de la București la sfârșitul lunii octombrie 1919, ea efectuându-se în etape, astfel că la 30 martie 1920, întreaga armată română se afla la est de frontiera cu Ungaria, stabilită de Conferința de Pace de la Paris. Deci, ocupația militară românească în Ungaria s-a exercitat atât cât a fost necesar *“pentru a se stinge focarul de război din această regiune și pentru a se obține asigurările necesare pentru securitatea și integritatea teritorială a României”*¹²⁰. Comportarea armatei române în Ungaria a fost remarcabilă, fapt evidențiat de presa maghiară a timpului și de diplomații străini din această țară, martori ai evenimentelor.

28 iunie 1919. La Paris, în sala Oglinzilor a Palatului de la Versailles, Ion I.C.Brătianu, a semnat Tratatul de pace cu Germania, al cărui text l-a primit cu câteva minute înaintea deschiderii ședinței plenare. Conținutul acestui tratat prevedea că, Germania va recunoaște granițele așa cum vor fi ele fixate de Conferința de pace, declara anulat Tratatul de la București din 7 mai 1918 și stabilea că nivelul reparațiilor datorate de către statul german se vor fixa ulterior.

2 iulie 1919. Ion I.C.Brătianu părăsește ostentativ Conferința de Pace de la Paris și se reîntoarce în țară. Cauza acestei hotărâri a constituit-o faptul că nu a fost de acord cu articolul 61 al proiectului de tratat cu Austria, la care marile puteri nu au renunțat în pofida protestului delegației noastre. Conform acestui articol 61, România era obligată să semneze un tratat special privind protecția minorităților, precum și o convenție asupra liberului tranzit prin țară a mărfurilor și persoanelor aparținând Puterilor Aliate și Asociate¹²¹. Aceste prevederi au fost considerate de Ion I.C.Brătianu ca posibilități pentru marile puteri de a se amesteca în treburile interne ale României, el argumentând că se acordase cetățenie tuturor locuitorilor din vechiul Regat și din teritoriile unite și nu era de conceput să existe două categorii de cetățeni: unii care se puteau adresa numai statului român și alții care se puneau sub protecția marilor puteri¹²².

Întorcându-se de la Paris, Ion I.C.Brătianu a coborât din tren la Predeal. Întâmpinat de fratele său, Vintilă Brătianu, de George Mârzescu și Ion G.Duca, s-au urcat într-un automobil și s-au îndreptat spre București. Referindu-se la acest moment, I.G.Duca menționează: *"Mi-a fost dat astfel să asist la acest spectacol de neînchipuit: omul care înfăptuise visul secular al*

neamului, omul care aducea în geanta lui tratatului internațional care recunoștea granițele României întregite, străbătând satele și orașele ca un simplu turist, fără o recepție, fără o aclamație, fără un arc de triumf și intrând în capitala României Mari, neobservat de nimeni, ca cel din urmă anonim¹²³.

10 septembrie 1919. La Saint-Germain marile Puteri Aliate și Asociate au semnat tratatul de pace cu Austria, invitând guvernul român să procedeze identic.

12 septembrie 1919. Demisia guvernului condus de Ion I.C.Brătianu, care a refuzat să semneze tratatul cu Austria. Faptul că memoriul depus pe masa conferinței nu a fost luat în considerație de marile puteri, precum și unele prevederi ale acestui tratat (art.61), care afectau independența țării, au constituit motive ale retragerii de la guvernare a lui Ion I.C.Brătianu.

27 septembrie- 28 noiembrie 1919. România a fost condusă de un guvern format din militari și tehnicieni, avându-l ca premier pe generalul Arthur Văitoianu. Și acest guvern a declarat că nu era abilitat să semneze tratatul de pace cu Austria, așa cum solicitau Marile Puteri. În perioada 2-8 noiembrie 1919, acest guvern a organizat primele alegeri generale parlamentare din istoria României, pe baza votului universal și, totodată cele dintâi la care au participat românii din întregul spațiu în care ei alcătuiau majoritatea populației¹²⁴.

27 noiembrie 1919. Este semnat de Neuilly Sur Seine, lângă Paris, tratatul de pace între Puterile Aliate și Bulgaria prin care se fixau granițele acestui stat și cuantumul despăgubirilor de război ce trebuiau să le plătească (inclusiv României).

1 decembrie 1919-13 martie 1920. Guvernarea cabinetului condus de Alexandru Vaida-Voevod, care a fost

susținut de: Partidul Național Român din Transilvania, Partidul Țărănesc din vechiul Regat, Partidul Țărănesc din Basarabia, Partidul Naționalist Democrat și Partidul Democrat al Unirii din Bucovina. Politica externă a acestui guvern a fost axată pe problema semnării tratatelor de pace. Marile Puteri, încă de la 15 noiembrie 1919 au trimis un ultimatum României, care cerea ca în termen de opt zile, să se hotărască și să accepte semnarea tratatului cu Austria, în caz contrar ele amenințând că își vor retrage misiunile diplomatice de la București. În fața acestor presiuni guvernul condus de Alexandru Vaida-Voevod, după ce a consultat frunzașii politici ai țării a consimțit la semnarea acestui tratat.

10 decembrie 1919. România semnează Tratatul de Pace cu Austria și Bulgaria, prin delegații săi la Conferința de Pace, generalul Constantin Coandă și Victor Antonescu.

În baza tratatului cu Austria, actul legitim al Unirii Bucovinei cu România – în hotarele stabilite prin hotărârea de la Cernăuți din 15/28 noiembrie 1918, - capătă investitură juridică internațională. Totodată, actul arbitrar din anul 1774 când Bucovina a fost răpită Moldovei de către Austria, este încă odată anulat.

Cu prilejul semnării tratatului cu Austria, România a acceptat să iscălească și Tratatul minorităților. În concordanță cu prevederile acestui tratat, guvernul român se obliga să acorde tuturor locuitorilor, fără deosebire de naționalitate, de limbă, de rasă sau de religie, deplina și întreaga ocrotire a vieții și libertății lor.

Tratatul semnat de România cu Bulgaria recunoștea granița dintre cele două state, ca fiind cea stabilită în august 1913, prin Conferința de Pace de la București.

29 decembrie 1919. Parlamentul țării a votat legile prin care se ratificau actele de unire al Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei, cu România, finalizate în cursul anului 1918 prin voința liber exprimată de populația din provinciile respective.

13 martie 1920-13 decembrie 1921. Guvernul prezidat de generalul Alexandru Averescu. În politica externă acest cabinet a depus eforturi pentru recunoașterea unirii Transilvaniei cu România și combaterii propagandei maghiare, care milita pentru menținerea "Ungariei Mari", urmând ca toate aceste acțiuni să fie materializate prin semnarea unui tratat cu Budapesta.

4 iunie 1920. În palatul Marele Trianon de la Versailles este semnat Tratatul de pace dintre Puterile aliate și asociate ale Antantei și Ungaria. Din partea României, el a fost semnat de dr. Ioan Cantacuzino și Nicolae Titulescu.

Aplicând principiul autodeterminării naționale, tratatul a materializat cu rigurozitate datele național-demografice, istorice, culturale și social-economice, ca și criteriile de securitate colectivă.

Tratatul conținea 14 părți și 364 articole, stabilind granițele Ungariei cu România, Regatul Sârbo-Croato-Sloven și Cehoslovacia.

În baza articolului 45 "*Ungaria renunță în ceea ce o privește în favoarea României, la toate drepturile și titlurile ei asupra teritoriilor fostei monarhii austro-ungare situate în afara frontierelor Ungariei, astfel cum sînt ele fixate în articolul 27 partea a II-a (Frontierele Ungariei) și recunoscute de către celelalte tratate încheiate în vederea reglementării chestiunilor actuale, ca făcând parte din România*"¹²⁵.

Prin acest tratat, statul multinațional ungar era desființat și de drept, căci de fapt se prăbușise în anul 1918 și se

recunoșteau pe plan internațional hotărârile Adunării Naționale de la Alba Iulia de Unire a Transilvaniei cu România.

10 august 1920. La Sèvres, delegația română, formată din Nicolae Titulescu și Dimitrie Ghica, ministrul țării noastre la Paris, a semnat Tratatul de pace cu Imperiul Otoman.

În baza acestui tratat, așa cum prevedea articolul 133, guvernul otoman se angaja: *“de a recunoaște deplina valabilitate a tratatelor de pace și convențiilor adiționale încheiate de Puterile Aliate și Asociate cu puterile care luptaseră alături de Imperiul Otoman, să accepte dispozițiile care au fost sau vor fi luate cu privire la teritoriile fostului Imperiu german, ale Austriei, ale Ungariei și ale Bulgariei și să recunoască noile state în frontierele astfel fixate”*¹²⁶.

20 octombrie 1920. La Paris este semnat Tratatul dintre Franța, Marea Britanie, Italia și Japonia pe de o parte și România, pe de altă parte, privind hotarul de răsărit al țării noastre.

Principalele puteri aliatau au considerat că din punct de vedere geografic, istoric și economic, unirea Basarabiei cu România este pe deplin justificată. La articolul 1 al acestui tratat se menționa: *“Înaltele puteri contractante declară că recunosc suveranitatea României asupra teritoriului Basarabiei, cuprins între frontiera actuală a României, Marea Neagră, cursul Nistrului de la vărsarea lui până la punctul unde este tăiat de vechea limită între Bucovina și Basarabia și această veche limită”*¹²⁷. În baza acestui tratat suveranitatea României asupra acestei provincii nu putea fi pusă în discuție în nici o situație, articolul 9, menționând: *“Înaltele puteri contractante vor invita să adere la prezentul tratat, imediat ce va exista un guvern rus recunoscut de ele. Puterile își rezervă dreptul de a supune arbitajului Consiliului Societății*

Națiunilor toate chestiunile care vor putea fi ridicate de către guvernul rus privitor la detaliile acestui tratat, fiind bine înțeles că frontierele definitive în prezentul tratat cum și suveranitatea României asupra teritoriilor specificate în acest tratat, nu vor fi puse în discuție în nici un caz.”¹²⁸. Guvernul sovietic de la Moscova nu a recunoscut unirea Basarabiei cu România și în toată perioada care a urmat nu a renunțat la gândul anexării prin forță a acestei provincii. La 24 noiembrie 1924, deci la patru ani de la semnarea la Paris a Tratatului prin care principalele puteri aliate recunoșteau unirea Basarabiei cu Țara Mamă, șeful statului sovietic, I.V.Stalin, spunea: “Ideea rezolvării chestiunii Basarabiei prin forța armatelor, oprind în același timp orice activitate împotriva Poloniei, cred că este cea mai bună metodă care să dea rezultat în politica de <<strângerea a Rusiei>>”¹²⁹.

Referindu-se la adevărul de necontestat al faptului că Basarabia este un ținut românesc, marele istoric Constantin C.Giurescu, menționa: “*Drepturile noastre asupra pământului dintre Prut și Nistru sunt atât de evidente și de bine întemeiate, în toate privințele, încât a trebuit din partea rușilor o totală lipsă de simț etic și juridic, unită cu o totală rea credință pentru ca să poată formula pretenții asupra acestui pământ. Nu s-au bizuit decât pe un singur element: forța. Astfel, oricum ar fi privit lucrurile, etnic, istoric, geopolitic, dreptatea românească este incontestabilă. Cel mai puternic temei al acestei dreptăți îl formează faptul că am locuit neconținut pământul dintre Prut și Nistru, începând din epoca preistorică și până azi*”¹³⁰.

Odată cu semnarea acestui tratat la 28 octombrie 1920 de către România, s-a încheiat activitatea diplomatică pe care a desfășurat-o țara noastră timp de doi ani la Conferința păcii de la Paris, în scopul recunoașterii internaționale a

granițelor sale, în concordanță cu actele de unire făcute în cursul anului 1918.

Realizarea statului național unitar, România Mare, în anul 1918 și confirmarea sa prin hotărârile tratatelor de pace din anii 1919-1920, nu a reprezentat o consecință a faptului că țara noastră a fost beneficiara unei păci realizate prin bunăvoința învingătorilor. A fost rezultatul eforturilor susținute ale unor politicieni care s-au identificat cu idealul național și a marii majorități a neamului, care i-a urmat și a săvârșit numeroase sacrificii și jertfe – aproape un milion de oameni – a vitejiei și eroismului armatei noastre, din rândul căreia foarte mulți au trecut în lumea umbrelor împăcați în credința lor că au slujit o cauză sfântă, că și-au făcut datoria de români.

BIBLIOGRAFIE

1. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, România în primul război mondial, Editura Militară, București, 1979, p. 161.
2. "Curentul", an V, nr. 1762 din 24 decembrie 1932, p. 7 (conferința susținută de I.G. Duca la Cercul "Libertatea").
3. Ioan Scurtu, Ion I.C. Brătianu, Activitatea politică, Editura Museion, București, 1992, p. 31.
4. Ibidem, p. 32.
5. Ibidem
6. Nicolae Iorga, Istoria Românilor, vol. X, București, 1937, p. 352.
7. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion. M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 89.
8. "Adevărul" din 5 mai 1915.
9. Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, În apărarea României Mari, Campania armatei române din 1918-1919, Editura enciclopedică, București, 1994, p. 13-14.
10. I.G. Duca, Memorii, vol. II, Neutralitatea, partea a II-a (1915-1916), Ediție și indice adnotat de Stelian Neagoe, Editura Helicon, Timișoara, 1993, p. 143.
11. Ioan Scurtu, op.cit., p. 36.
12. Ibidem.
13. Mircea N. Popa, Primul război mondial 1914-1918, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 243.

14. Ibidem, p. 244.
15. Petre Bărbulescu, Ionel Cloșcă, Repere de cronologie internațională 1914-1945, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 38.
16. Ibidem.
17. Constantin Kirițescu, Istoria Războiului pentru întregirea României, 1916-1919, ediția a II-a, vol. I, București, 1925, p. 180-181.
18. Petre Bărbulescu, Ionel Cloșcă, op.cit., p. 38.
19. Sterie Diamandi, Galeria oamenilor politici, Editura Gesa, Colecția <<Mărturii ale secolului XX>>, 1991, p. 16.
20. I.G.Duca, Memorii, volumul II, op.cit., p. 175.
21. Constantin Kirițescu, op.cit., p. 192-193.
22. Mircea N. Popa, op.cit., p. 205.
23. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, De la statutul geto-dac la Statutul român unitar, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 495.
24. Mircea N. Popa, op.cit., p. 205.
25. Col.dr. Cristache Gheorghe, Ionel Batalli, Ansamblul monumentul de la Valea Mare-Mateiaș, Editura militară, București, 1985, p. 23.
26. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 161.
27. Constantin Kirițescu, op.cit., p. 358-359.
28. Ibidem, p. 398.
29. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 161-162.
30. Constantin Kirițescu, op.cit., vol. II, p. 303-304.
31. Ibidem, vol. I, p. 338.
32. Ibidem, p. 339.

33. Ibidem, vol. II, p. 62.
34. Ibidem, p. 48-49.
35. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 187.
36. Ibidem.
37. Constantin Kirițescu, op.cit., p. 53.
38. Colonel dr. Cristache Gheorghe, Ionel Batalli, op.cit., p. 7.
39. Constantin Kirițescu, op.cit., p. 389-390.
40. Pârvu Boerescu, Jurnal de Front, de la Jiu la Mărășești (1916-1917), Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1975, p. 47.
41. Ibidem, p. 46.
42. Ibidem, p. 72.
43. General-locotenent (r) Emilian Ionescu, Pe Neajlov, într-o toamnă rece, Ed. Militară, București 1976, p. 74-75.
44. Ibidem, p. 73.
45. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 213.
46. Constantin Kirițescu, op.cit., p. 230.
47. Augustin Deac, Ioan Toacă, Lupta poporului român împotriva cotropitorilor 1916-1918, Editura Militară, București, 1978, p. 4.
48. Erich Ludendorff, Souvenirs de guerre, vol. I, Paris, 1920, p. 331.
49. Constantin Kirițescu, op.cit., p. 290-291.
50. Ion Scurtu, op.cit., p. 41.
51. Viorica Moisiuc, Ion Calafeteanu, Constantin Botoran, Tezaurul României la Moscova, Documente (1916-1917), Editura Globus, București, 1993, p. 12.

52. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 269.
53. Ibidem, p. 251.
54. Ibidem, p. 271.
55. Ibidem.
56. Constantin Kirișescu, op.cit., p. 380.
57. Colonel Constantin Căzănișteanu, dr. Dorina Rusu, România în războiul de eliberare și reîntregire națională - Repere cronologice (ianuarie-aprilie 1917), în Lupta întregului popor, Revistă Română de istorie militară, nr. 1, 1987, p. 15.
58. Horia C. Matei, Florin Constantiniu, Marcel D. Popa. Nicolae C. Nicolescu, Gheorghe Rădulescu, Istoria României în date, sub conducerea lui Constantin C. Giurescu, Editura Enciclopedică Română, București, 1971, p. 304.
59. Constantin Kirișescu, op.cit., p. 413.
60. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 278.
61. Mărăști, Mărășești, Oituz, Documente militare, Volum întocmit de colonel Constantin Căzănișteanu (coordonator), colonel dr. Vasile Alexandrescu, colonel Aurelian Miriță, Dorina Rusu, locotenent-major Dumitru Dobre, Editura Militară, București, 1977, p. 97-98.
62. Ibidem, p. 285.
63. Constantin Kirișescu, op.cit., p. 489.
64. Augustin Deac, Ion Toacă, op.cit., p. 233.
65. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 287.
66. Locotenent colonel Alexandru Ioanițiu, Războiul României (1916-1918), vol. II, București, 1928, p. 320.

67. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 290-291.
68. Colonel (r) Teodor Grigoriu, Nici un pas înapoi, în Și-au făcut datoria (Amintiri din primul război mondial), Editura militară, București, 1968, p. 125.
69. Ibidem.
70. Mărăști, Mărășești, Oituz, Documente militare, op.cit., p. 333-335.
71. Locotenent-colonel Alexandru Ioanițiu, op.cit., p. 348.
72. Colonel Ion Cupșa, Armata română în campaniile din anii 1916, 1917, Editura Militară, București, 1967, p. 252.
73. Colonel Constantin Tatu, Grenadierul Mușat, Editura Militară, București, 1979, p. 86.
74. Constantin Kirițescu, op.cit., p. 630.
75. Războiul României. Documente oficiale, București, 1921, p. 6. Cuvântarea lui Aristide Briand în Camera Franceză.
76. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, op.cit., p. 515.
77. Ibidem, p. 514.
78. Ion Mamina, Ioan Scurtu, Guverne și guvernanți 1916-1938, Silex, Casă de editură, Presă și Impresariat, București, 1996, p. 17.
79. Ion Nistor, Istoria Basarabiei, Ediție și studiu bio-bibliografic de Stelian Neagoe, Humanitas, București, 1991, p. 282.
80. Basarabia și Basarabeni, Chișinău, Uniunea scriitorilor din Moldova, 1991, p. 224.
81. Ion Mamina, Ioan Scurtu, op.cit., p. 17.
82. Ibidem, p. 18
83. Ibidem.
84. Basarabia și Basarabeni, op.cit., p. 236.
85. Petre Bărbulescu, Ionel Cloșcă, op.cit., p. 77.

86. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p.329.
87. Ion Mamina, Ioan Scurtu, op.cit., p. 23.
88. Ion Nistor, op.cit., p. 285-286.
89. Ibidem, p. 287.
90. "Monitorul oficial" din aprilie 1918.
91. 1918, Unirea Transilvaniei cu România, Ediția a III-a, Editura Politică, București, 1978, p. 574.
92. Petre Bărbulescu, Ionel Cloșcă, op.cit., p. 77.
93. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 330.
94. General Erich von Ludendorff, Amintiri din război, vol. II, București, 1919, p. 205.
95. Vasile Th. Cancicov, Impresiuni și păreri personale din timpul războiului României. Jurnal zilnic, 13 august 1916-31 decembrie 1918, vol. II, București, 1921, p. 583.
96. 1918, Unirea Transilvaniei cu România, op.cit., p. 587.
97. Ștefan Pascu, C. Gh. Marinescu, Răsunetul internațional al luptei românilor pentru unitate națională, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980, p. 281.
98. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 419.
99. 1918, Unirea Transilvaniei cu România, op.cit., p. 593-594.
100. Ștefan Pascu, C.Gh. Marinescu, op.cit., p. 284.
101. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, op.cit., p. 619.
102. Ion Nistor, op.cit., p. 396-397.
103. 1918, Unirea Transilvaniei cu România, op.cit., p. 617-618.
104. Muzeul Național de Istorie a României, Rezoluția Adunării Naționale de la Alba Iulia din 18 noiembrie/1 decembrie 1918, nr. inv. 68.255.

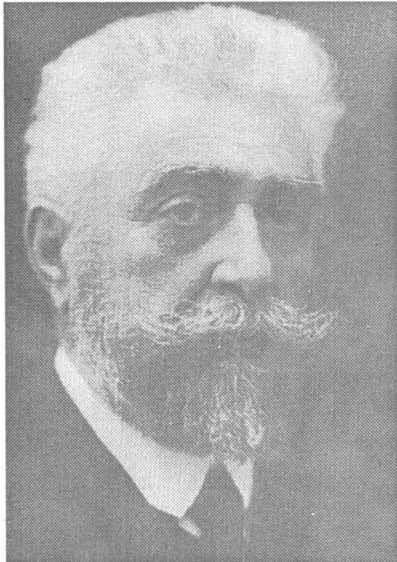

105. 1918, Unirea Transilvaniei cu România, op.cit., p. 620.
106. Horia Ursu, Alba Iulia, Editura Tineretului, București, 1968, p.167-168.
107. Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, op.cit., p. 79.
108. Ion Mamina, Ioan Scurtu, op.cit., p. 27.
109. Ibidem, p. 28.
110. Ibidem.
111. Victor Atanasiu, Anastasie Iordache, Mircea Iosa, Ion M. Oprea, Paul Oprescu, op.cit., p. 440.
112. Ibidem, p. 442.
113. Ioan Scurtu, op.cit., p. 53.
114. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, op.cit., p. 651.
115. Ibidem, p. 652.
116. Dumitru Preda, Vasile Alexandrescu, Costică Prodan, op.cit., p. 267.
117. Ibidem, p. 281.
118. Ibidem, p. 284.
119. Ibidem, p. 291.
120. Ibidem, p. 334.
121. Ion Mamina, Ioan Scurtu, op.cit., p. 31.
122. Ibidem.
123. I.G. Duca, Portrete și amintiri, Ediția a V-a, Editura Humanitas, București, 1990, p. 48.
124. Ion Mamina, Ioan Scurtu, op.cit., p. 32.
125. Savel Rădulescu, Traité de paix de Versailles, Traité de Trianon, p. 27.
126. Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, op.cit., p. 694.
127. Basarabia și Basarabeni, op.cit., p. 272.
128. Ibidem, p. 274.

129. Ibidem, p. 294.

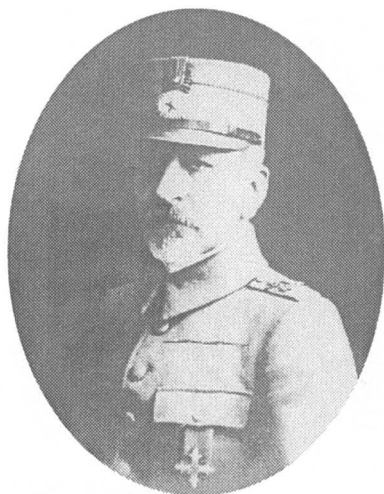
130. Ibidem, p. 289.

*Ferdinand (1865–1927),
rege al României (1914–1927)*

Ion I. C. Brătianu (1864– 1927)

Generalul Constantin Prezan (1861–1943)

*Generalul Alexandru Averescu
(1859–1938)*

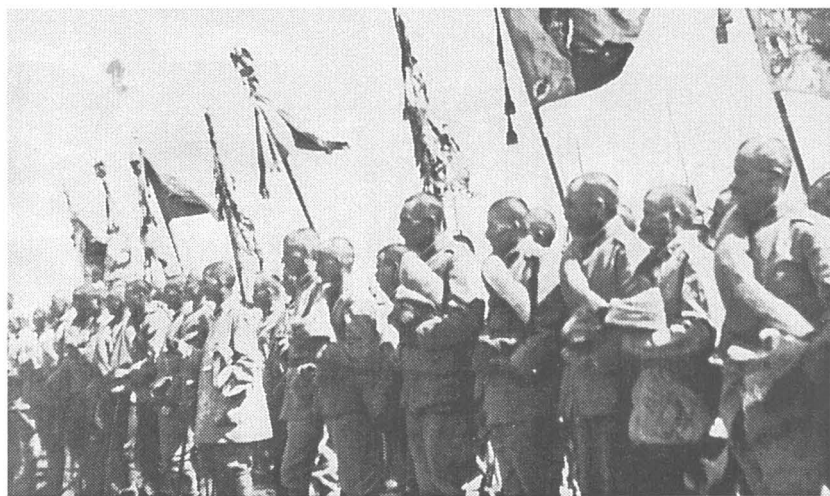

*Generalul Eremia Grigorescu
(1863–1918)*

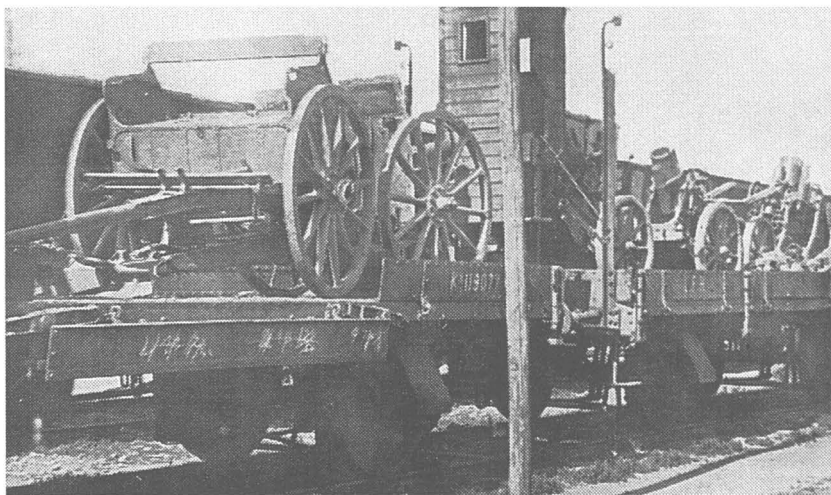
Intrarea trupelor române în Transilvania. 15 august 1916

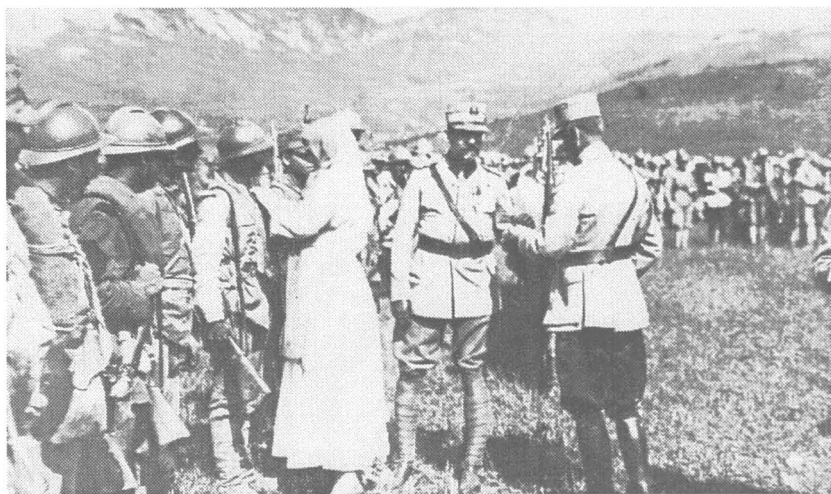
*Jurământul voluntarilor ardeleni
care s-au înrolat în armata română. iunie 1917*

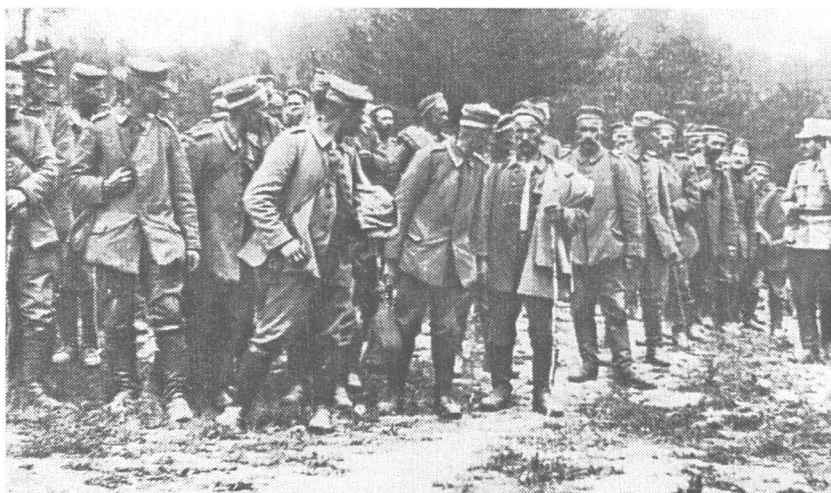

*Armament german
capturat de trupele române în bătălia de la Mărăști. iulie 1917*

*Regele Ferdinand și regina Maria decorând soldații români
care s-au distins în bătălia de la Mărășești. 28 august 1917*

*Prizonieri germani
capturați în luptele de la Mărășești. august 1917*

*Generalul francez Henri M. Berthelot,
decorează un sergent român distins în luptele de la Oituz. august 1917*

BASARABIA

Februari

ACTUL UNIRII

VOTAT DE SFATUL ȚĂRII
LA 27 MARTIE S. V. 1918.

În numele poporului Basarabiei Sfatul Țării declară
Republica Democrată Moldovenească (Basarabia)
în noțiunea ei dintr-o Pruv. Rîstrei Dunăce, Mierca
Nlata și vecinile granițe cu Austria, după ce
Rusia acum asută și mai bine de-amî din trupul
vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și
dreptului de neam pe baza principiului că MOROA
DELE SINGURE SĂ-ȘI NOTĂREȘCĂ SOARTA LOR DE AZI
ÎNAINTE ȘI PENTRU TOTDEAUNA. ȘE UMEȘTE
CU MAMA SA ROMÂNIA.

TRĂIASCĂ UNIREA BASARABIEI
CU ROMÂNIA

DE-A PURURI ȘI TOTDEAUNA!

Președintele Sfatului Țării,

ION INCULȚ

Vice-Președinte

PAN. HALIPPA

SECRETARUL SFATULUI ȚĂRII

I. BUZDUGAN.

ȘTEFAN CEL MARE

1463-1504

Decarătore surori mîndre și ad învenerăți!

Împreună reușite, lângă maica ce iubii

Jucăți hora înfrîntiri cu stădii dintra

stetjari,

Hora stîndi a dezrobiri, hora Româ-

niței Mart.

C. Zarida Syva.

DIMITRIE CANTEMIR

1710-1723

În cînd falnic ăltoral, ou păstra în veci

Basarabia rămînde pe veci o țară noastră

feri;

Ca în hrînoave să rămîde Ferdinand

și ce Maria,

Prea stădii în Romînie, pe altarul lui

Mihal.

C. Zarida Syva.

Înscrisp. Col. Aba 1918

*Actul Unirii Basarabiei cu România
votat de Sfatul Țării de la Chișinău. 27 martie 1918*

Glasul Bucovinei

Organ de propagandă pentru unirea politică a Românilor de pretutindeni.

Apare zilnic.

Sextil Pușcariu.

Abonamentul:

Un număr costă 40 Bani

Redacția și administrația:

Cerașu, Pst. Boxa 11, Filiaș, Bucovina.
Se primesc numere și în alte locuri.

Anunțuri și reclame:

Cea mai mare sărbătoare a Bucovinei.

Implinirea visului de aur.

Dupa o lunga și dureroasă așteptare, Bucovina și-a recăpatat astăzi libertatea. Rupând lanțurile robiei austriece, ea prin votul de astăzi al congresului general s'a realizat la sinul patriei mame de unde fusese ruptă.

Visul nostru de aur s'a implinit. Părinții noștri cari au murit de dorul acestui vis, de azi înainte vor găsi odihna cuvenită în pământul liber și desolat.

O veche țară-delege, săvârșită față de țară și de poporul ei băstinaș s'a reparat și firul istoric ce fusese întrerupt cu silnicie înainte de un veac și jumătate, s'a rehat astăzi și se va putea continua în terna spre binele și proșperitatea tuturor.

Cu smerenie ne plecăm capetele înaintea Dumnezeului părinților noștri care ne-a invrednicit de a trăi aceste clipe înalțătoare și fagăduim că ne vom strădui a ne arăta vrednicii de danșele.

Trăiescă Bucovina desrobită și reîntrată în lumina României Mari.

Trăiască regele nostru liberator!

I. Nistor.

Ziarul „Glasul Bucovinei“ din 29 noiembrie 1918
cuprinzând știrea unirii Bucovinei cu România

MAJESTATEI SALE REGELEI
FERDINAND I.

I. A. S. I.

Congresul general al Bucovinei, oare intru-
pează suprema putere a Țării, în numele Suveranității Naționale, a votat astăzi în unanimitate
Unirea necondiționată și pentru veșnic a Bucovinei
în hotarele ei istorice cu Regatul României.

Mulțumind Froniei Cereștii, oă după o lungă și
dureroasă așteptare, ne-a invrednicit de a vedea
ispășită nelegiuirea ce s'a săvârșit acum 146 ani
față de țara noastră și mândri că avem fericirea
de a aclama pe Majestatea Voastră Dăan liberator
și purtător de grijă al nostru, rugăm să ne primiți
sub sceptrul ocrotitor al Majestății Voastre și
reînodând firul rupt cu silnicie înainte de un
veac și jumătate, să reînolți strălucirea Coroanei
lui Ștefan.

Majestate, oă trăiți mulți și fericiți ani!

Președintele Congresului
General al Bucovinei,

Iancu Flondor.-

Telegrama Președintelui Congresului
General al Bucovinei, Iancu Flondor,
adresată regelui Ferdinand al României
15/28 noiembrie 1918

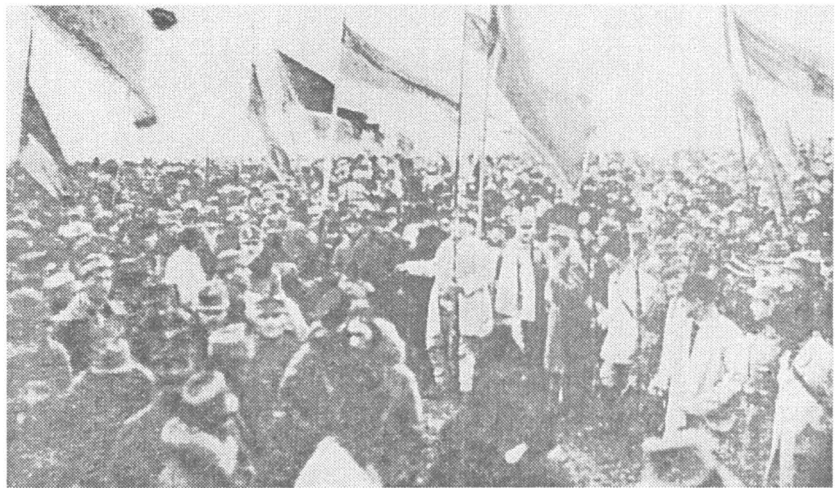

Rezoluțiunea
Adunării Naționale de la Alba-Iulia
 la 18 noiembrie / 1 decembrie 1918

- I. Adunarea s-a desfășurat în saloanele „România din Tronionul” din orașul Alba-Iulia, sub conducerea lui I. I. Moșoiu, președintele de onoare și de drept al Adunării. Au participat ca invitați în număr de 1118 oameni din toate provinciile românești și din țările vecine. În sala au fost amplasate în jurul unui fel de altar două steaguri: cel românesc și cel francez.
- II. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- III. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- IV. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- V. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- VI. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- VII. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- VIII. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- IX. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- X. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- XI. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.
- XII. În legătură cu unanimitatea și independența națională a poporului român, s-a hotărât să se acorde o mare atenție tuturor problemelor naționale care se ridică în calea realizării acesteia.

L. G. Craișor
Președinte al Adunării Naționale

Ioan C. Firea
 Vice-Președinte al Adunării Naționale

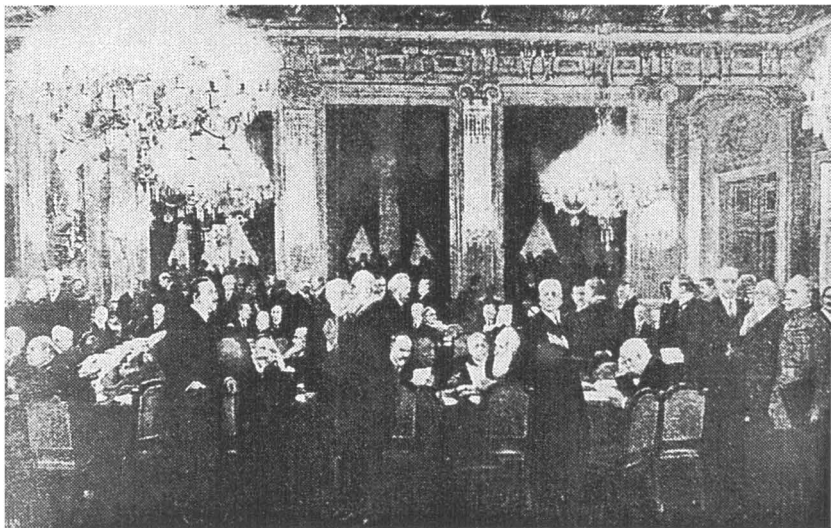

Aspect de la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.
 18 noiembrie / 1 decembrie 1918

Regele Ferdinand și regina Maria asistând la trecerea trupelor române din compunerea Diviziei a 2-a peste râul Tisa. 30 iulie 1919.

Aspect din timpul desfășurării Conferinței de Pace de la Paris. 1919

Tiparul executat la TIPORED SRL
Tel./Fax: 778 69 76, 315 82 07/147; Mobil: 094 54 21 13

